

‘Daadkracht voor windkracht’

Een analyse van projectstagnaties bij windturbinepark ‘De Grift’ en het voorkomen hiervan bij toekomstige, soortgelijke projecten.

Bachelorthesis Geografie, planologie en milieu (GPM)

Auteur: Erik-Lutein Nijssingh

Plaats en uitgave: Nijmegen, juni 2013

Radboud Universiteit Nijmegen

‘Daadkracht voor windkracht’

Een analyse van projectstagnaties bij windturbinepark ‘De Grift’ en het voorkomen hiervan bij toekomstige, soortgelijke projecten.

Bachelorthesis Geografie, planologie en milieu (GPM)

Auteur: Erik-Lutein Nijsingh
Studentnummer: S4259653
Faculteit: Faculteit der Managementwetenschappen
Opleiding: Planologie (Pre-master)
Cursus: BaThe, MAN-BIM 352
Begeleidend docent: Drs. J. Klaver
Plaats en jaar van uitgave: Nijmegen, juni 2013

Radboud Universiteit Nijmegen

Lectori Salutem!

Voor u ligt het eindproduct van een leerzame periode uit mijn studietijd in Nijmegen. Deze scriptie vormt tevens het sluitstuk van het pre-master traject waarmee ik toegang tot de master ‘Planologie’ verkrijg.

Het onderwerp dat ik hiervoor gekozen heb en de werkwijze die geleid heeft tot het eindproduct hebben een beroep gedaan op kennis die ik opgedaan heb gedurende mijn gehele studietijd. Hiertoe behoort kennis opgedaan in collegebanken, maar ook het gebruik maken van mijn netwerk in het professionele veld.

Voorts wens ik u veel leesplezier en hoop ik dat dit document een inspirerende werking mag hebben op eenieder die het leest.

Nijmegen, 21 juni 2013

Erik-Lutein Nijsingh

Samenvatting

Onderhavig onderzoek beschrijft de projectontwikkeling rondom de geplande windturbines op De Grift. De belangrijkste bevindingen zijn worden hierna beknopt beschreven

Op dit moment bestaat de huidige situatie van het projectgebied uit bedrijventerrein ‘De Grift, dat is opgebouwd uit deels bedrijventerrein en deels agrarische grond langs de A15. Voor dit bedrijventerrein is een herinrichting gepland om de economische situatie van de regio een impuls te geven. De ontwikkeling van een windturbinepark loopt hieraan parallel in een apart bestemmingsplan en m.e.r.-procedure. Dit windturbinepark vormt een substantieel project om de duurzaamheidsdoelstellingen voor Gemeente Nijmegen te behalen.

Verschillende overheden spelen een rol in de ontwikkeling, die afspraken met elkaar gemaakt hebben om (internationale) energiedoelstellingen te behalen. Hiertoe zijn op verschillende niveaus plannen opgesteld die invloed hebben op de ruimtelijke planning en besluiten van andere overheidsniveaus. Dit vraagt dus om nauwe coördinatie tussen overheden. Naast overheden vormen belanghebbenden, in de vorm van burgers, bedrijven en maatschappelijke organisaties belangrijke actoren in het proces. Deze partijen, zowel voorstanders als tegenstanders, hebben mogelijkheden aangegrepen om om van zich te laten horen tijdens het ontwikkelingsproces door juridische stappen te ondernemen.

Dergelijke juridische stappen hebben, naast het verlengen van het proces, tot veranderingen in het besluiten en zelfs tot vernietiging van het bestemmingsplan geleid. Het voorkomen van procedurele fouten gedurende het planproces vormen, naast hun gevoeligheid voor de juridische procedures, problemen bij toekomstige projectrealisatie.

Ook de huidige economische klimaat en subsidiemogelijkheden blijken niet voldoende in staat om het project interessant te houden voor commerciële partijen. Het uitreden van deze financiële partij uit de projectontwikkeling maakt de realisatie van de windturbine moeilijk

Door het structureel doorlopen van de projectontwikkeling aan de hand van in de bijlagen opgenomen stappenschema's wordt de kans op procedurele fouten geminimaliseerd.

Daarnaast dient het creëren van draagvlak voor het project vanaf het beginstadium centraal te staan. Methoden hiervoor laten partijen naast de lasten ook profiteren van de lusten van het project.

De stremmingen die zijn ondervonden bij de ontwikkeling van de windturbines op De Grift vinden hun oorsprong dus in een combinatie van projectspecifieke en institutionele oorzaken. Met een systematische aanpak en het betrekken van lokale partijen tijdens het planproces kunnen de projectstremmende factoren die hebben gespeeld bij De Grift voorkomen worden bij soortgelijke projecten in de toekomst.

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1. Inleiding.....	1
1.1 Projectkader.....	2
1.2 Doelstelling.....	3
1.4 Onderzoeksmodel.....	4
1.5 Vraagstelling.....	5
1.6 Leeswijzer.....	6
Hoofdstuk 2. Theorie.....	7
2.1 Theoretisch kader.....	7
2.1.1 Participerend lokaal eigendom.....	7
2.1.2 Maatschappelijke opinie en besef van duurzaamheid.....	8
2.1.3 Profileren met duurzaamheid.....	8
2.1.4 Het NIMBY-effect.....	9
2.2 Conceptueel model.....	9
Hoofdstuk 3. Methode van onderzoek.....	10
3.1 Onderzoeksstrategie.....	10
3.2 Onderzoeksmateriaal.....	11
Hoofdstuk 4. Projectgebied.....	12
4.1 Projectgebied.....	12
4.1.1 Functie.....	13
4.1.2 Bestemming.....	13
4.1.3 Nijmegen 2045.....	13
4.1.3 Power2Nijmegen.....	14
4.2 Windturbines De Grift.....	15
4.3 Conclusie.....	15
Hoofdstuk 5. Projectactoren.....	16
5.1. Overheden.....	16
5.2 Organisaties.....	20
5.3 Burgers en bedrijven.....	20
5.5 Conclusie.....	21

Hoofdstuk 6. Projectverloop.....	22
6.1 Projectgeschiedenis.....	22
6.2 Analyse.....	23
6.2.1 Bestemmingsplanprocedure en zienswijzen.....	23
6.2.2 Milieueffectenrapportage.....	27
6.2.3 Ontwikkelingspartners.....	29
6.3 Het NIMBY-effect.....	30
6.4 Conclusie.....	32
 Hoofdstuk 7. Oplossingsrichtingen.....	 34
7.1 Referentieprojecten.....	34
7.2 Politiek.....	36
7.3 Anticiperen en voorkomen.....	36
7.4 Wiek2 projectontwikkeling.....	38
7.5 Conclusie.....	41
 Hoofdstuk 8. Conclusies en aanbevelingen.....	 42
8.1 Beantwoording onderzoeksvragen.....	42
8.2 Aanbevelingen.....	43
8.3 Reflectie.....	44
 Literatuurlijst.....	 46
 Bijlagen.....	 48
1. <i>Projectgebied (1&2)</i>	
2. <i>Plankaart bestemmingsplan Buitengebied Valburg-10 (Windturbines De Grift)</i>	
3. <i>Ontwikkeling bedrijventerrein De Grift</i>	
4. <i>Ontwikkeling bedrijventerreinen Nijmegen-noord</i>	
5. <i>Energietransitie op bedrijventerreinen Nijmegen-noord</i>	
6. <i>Stappenplan bij projectontwikkeling</i>	
7. <i>Overwegingkaders voor realisatie van windturbines</i>	

Hoofdstuk 1. Inleiding

Duurzaamheid neemt een steeds grotere rol in binnen de maatschappij. Overheden, bedrijven en consumenten worden zich er meer en meer van bewust dat hun handelingen en keuzes die gemaakt worden een onevenredig grote impact kan hebben op het milieu, ook met het oog op de leefkwaliteit van toekomstige generaties.

Het meest prominente onderwerp bij verduurzaming van de maatschappij is zonder twijfel het energievraagstuk. De behoefte aan energie stijgt op wereldwijd niveau in hoog tempo, waardoor in steeds grotere mate een beroep wordt gedaan op fossiele energiebronnen. Dat het gebruik van fossiele grondstoffen een negatief effect heeft op mondiale klimaatsystemen en daarmee op ons directe leefmilieu, is geen onbekend fenomeen. Het onderkennen van deze problematiek en het verergeren daarvan in de toekomst, vormt de motor achter het ontwikkelen van duurzame vormen van energieproductie.

Cavallo stelt in zijn artikel uit 2001 dat de huidige olievoorraad ook in de toekomst nog goed kan voorzien in de vraag naar olie. Echter, de transitie naar een wereld gevoed met duurzaam opgewekte energie heeft veel tijd nodig en verloopt niet vanzelf. Het ingrijpen van overheden kan dit proces op verschillende manieren versnellen. Zo vormen prijsrestricties op fossiele brandstoffen en subsidies een kans voor duurzame energiebronnen om zich in economisch opzicht in een betere concurrentiepositie te werken. Naast een top-down benadering van afspraken tussen overheden onderling en regelgeving van overheden naar bedrijven, laat de opkomst van duurzaamheidsbesef ook een bottom-up beweging zien. Deze uit zich door de stijgende wensen van burgers, bedrijven en belangengroeperingen die niet afhankelijk willen zijn van vergelegen olieproducerende staten en vergroening van de samenleving naleven.

Het produceren van energie in eigen land met windturbines wordt in de westerse wereld dan ook mettertijd meer geaccepteerd en gewaardeerd (Breukers, 2007). Ook Nederland zet zich sinds 1970 in om mogelijkheden van windenergie te onderzoeken en toe te passen. Dit doet de overheid door middel van het vormen van gepaste wet- en regelgeving, maar ook met subsidieverlening en promotie. Echter, door wisselende prioriteiten van overheden door de jaren heen heeft de ontwikkeling van duurzame energie niet altijd hoog op de agenda gestaan. Dit heeft ervoor gezorgd dat ambitieuze projecten zijn gestart, maar niet volledig zijn afgerond. Met name aan de mogelijkheid om burgers en bedrijven te betrekken bij het

produceren van duurzame energie uit windenergie is in de loop der tijd te weinig aandacht besteed. Zogenaamde ‘grassroots initiatives’ zijn kleine particuliere windenergieprojecten die een drijfveer kunnen vormen voor het starten van grote projecten (Breukers, 2007). Het ontbreken van een voldoende aantal van deze grassroots initiatives in het beginstadium van de opkomst van duurzame (vooral na de eerste oliecrisis in 1973) energie heeft een vertragende werking gehad op het oppakken van projecten door het bedrijfsleven. (CBS, 2010) Daardoor is ook het anticiperen van de overheid in de vorm van het opstellen en voeren van gepaste wet- en regelgeving en actieplannen voor dergelijke projecten pas laat op gang gekomen.

Dit onderzoek is een casestudie van een specifiek windenergieproject in Nijmegen. De weg van de planvorming die hierbij is gelopen wordt uiteengezet, waarbij in de loop der tijd ondervonden problemen en ontwikkelingen worden uiteengezet.

1.1 Projectkader

De huidige ontwikkeling van een vijftal windturbines op bedrijventerrein ‘De Grift’ in Nijmegen en de projectontwikkelingen daarvan in de loop der tijd vormt het onderwerp van onderhavig onderzoek. De ontwikkeling van deze windturbines op staat al sinds het jaar 2000 in de planning van gemeente Nijmegen. Echter, het proces om tot een daadwerkelijke projectrealisatie te komen heeft gedurende het gehele planproces te kampen gehad met tegenslagen vanuit verschillende hoeken. Zo staan belangengroepen op sommige punten lijnrecht tegenover elkaar, worden plannen opgesteld op basis van verouderde gegevens, klagen omwonenden en actiegroepen over negatieve effecten van de turbines en bemoeilijken onzekere marktvooruitzichten het sluitend krijgen van de begroting. Er bestaat dus geen eenduidige reden die ten grondslag ligt aan de moeizame projectvoering van De Grift.

Aan de hand van literatuuronderzoek en empirisch veldonderzoek, waarbij belangrijke partijen binnen het project zullen worden benaderd, is een analyse uitgevoerd om tot de kern van de projectstagnatie te komen. Het vaststellen van deze oorzaken van projectstagnatie geeft tevens voeding voor het ontwikkelen van een stappenplan voor de verdere voering van het project De Grift én aan de realisatie van toekomstige, soortgelijke projecten. Voorop staat de doelstelling van gemeente Nijmegen om in 2045 energieneutraal te zijn. Daarvoor heeft de gemeente er baat bij om het project binnen afzienbare tijd te laten slagen.

1.2 Doelstelling

Het opstellen van een projectanalyse vergt projectspecifieke kennis van de verschillende facetten die bij de projectontwikkeling van De Grift een rol spelen. Daarnaast is kennis van standpunten en mate van invloed van betrokken partijen een belangrijk onderdeel van het onderzoek. Dergelijke informatie staat niet in literatuur beschreven, maar dient direct ‘uit het veld’ verkregen te worden. Voor het onderzoek is hiervoor enerzijds gebruik gemaakt van werkelijke ervaringen en bevindingen die vanuit de meerdere invalshoeken en belangenpartijen zijn ondervonden. Anderzijds zal met behulp van beleidsdocumenten, overheidsbesluiten en professionele onderzoeken door gerenommeerde bureaus (die in de loop der tijd ten behoeve van het planproces zijn opgesteld) de projectkenmerkende problematiek worden onderzocht. Deze projectspecifieke informatie heeft de basis gevormd om te onderzoeken welke projectaanpak de ontwikkeling van De Grift nodig heeft.

Dit wordt op een samenwerkende wijze getracht te bereiken met de Gelderse Natuur- en Milieufederatie (GNMF) en Izzy-Projects. Kortweg vormt dit onderzoek een analyse van de projectvorming rond de windturbines op bedrijventerrein De Grift, met mogelijke aanbevelingen voor de toekomst. Aan de hand van de data worden de oorzaken van stremmingen in de loop der tijd - bijvoorbeeld grondslagen van ingediende zienswijzen of het uittreden van een financiële partner - geanalyseerd. Met de resultaten hiervan kunnen uitspraken worden gedaan over de doeltreffendheid van de huidige aanpak met betrekking tot het project en het toegepaste beleid van overheden. De doelstelling van mijn onderzoek luidt dan ook:

“ Het analyseren van realisatiestremmende factoren bij windturbinepark ‘De Grift’ doormiddel van een kritische projectanalyse. Deze analyse is erop gericht om de regulering van deze factoren bij toekomstige soortgelijke projecten te kunnen verbeteren ”

- Relevantie -

Het onderzoek is zowel op persoonlijk vlak als maatschappelijk en wetenschappelijk vlak relevant. Vanuit mijn persoonlijke interesse en educatieve achtergrond vormt het project een uitstekende onderzoekscasus waarbij ik in voorgaande studies verkregen kennis kan inzetten. Persoonlijk zie ik mij in een toekomstig werkveld waarbij soortgelijke projecten aan de orde van de dag zijn. Dit als ambtenaar of als projectontwikkelaar.

Tegelijkertijd heeft het onderzoek ook een zekere praktische en maatschappelijke relevantie, gelet op het geven van advies voor het ontwikkelingsproces van toekomstige

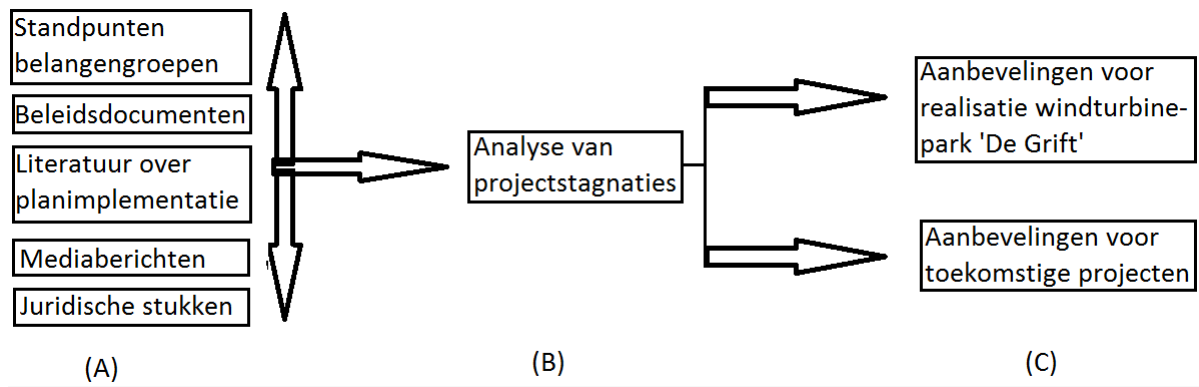
soortgelijke projecten. De informatie en data die hiervoor benodigd zijn worden geput uit beleids- en adviesdocumenten die vanaf 2000 in de loop der tijd zijn opgesteld ten behoeve van de planvorming en planrealisatie van De Grift. Hiertoe behoren ook rechtsuitspraken, zienswijzen, beweegredenen van actiegroepen en mediaberichten. Het onderzoek brengt dus gemaakte fouten vanuit huidig beleid aan het licht, waarmee een besef voor het verbeteren van projectontwikkeling in de toekomst wordt beoogd. De resultaten hiervan zullen gebruikt worden door het GNMF en Izzy-Projects om het project onder maatschappelijke aandacht te brengen.

De wetenschappelijke relevantie van het onderzoek is te beschrijven als ‘het leren begrijpen’ van projectontwikkeling. Het belichten van projectstremmingen en het zoeken naar oplossingen daarvoor draagt bij aan de kennisontwikkeling op het gebied van passende handelingen (zoals hoe te communiceren met belangengroepen; Korsten, 2006) en toereikend beleid bij projectontwikkeling. Referentieprojecten en relevante wetgeving vormen hierbij evaluatiecriteria om de ontwikkelingsmethode die toegepast is bij De Grift te kunnen beoordelen en aanbevelingen te kunnen doen.

1.4 Onderzoeksmodel

Het doel van het onderzoek wordt bereikt doormiddel van het uitvoeren van kwalitatief onderzoek. Hierbij vormen relevante beleidsstukken, adviesrapportages, juridische documenten (geldend recht, rechtspraken, zienswijzen, bezwaren) de basis voor het bureauonderzoek. Voorts zal dit aangevuld worden met mediaberichten omtrent het project en literatuur gericht op beleidsimplementatie, in het bijzonder gericht op het NIMBY-effect (Wolsink 1994) en de ontwikkeling van windenergie in de Nederlandse maatschappij (Agterbosch 2006).

In samenwerking met de GNMF en Izzy-Projects, die als prominente actoren binnen de projectvorming betrokken zijn bij het project, zal informatievoorziening plaatsvinden in de vorm van interviews en bijeenkomsten met belanghebbenden. Zo wordt onderzocht welke partijen een rol binnen het planproces spelen en wat hun standpunten zijn.

Figuur 1. Onderzoeksmodel

Deel (A) van het onderzoeksmodel geeft de informatie input weer. Aan de hand van een literatuurstudie, beleidsdocumenten en interviews wordt een duidelijk beeld geschapen van het projectverloop en de oorzaken van projectstagnaties. Deze worden in deel (B) in chronologische volgorde geanalyseerd. In deel (B) zullen vervolgens uitspraken worden gedaan over de fouten die zijn gemaakt en de toedracht die tot deze fouten heeft geleid. Methodes die zich hebben bewezen bij referentieprojecten vormen hiervoor samen met relevante wetgeving het referentiekader. Deze gegevens vormen de voeding voor onderdeel (C). Hier worden richtlijnen gegeven voor het verdere verloop van project De Grift. Daarnaast wordt een stappenplan ontwikkeld om stremmingen zoals ondervonden bij De Grift te voorkomen bij soortgelijke projecten in de toekomst.

1.5 Vraagstelling

Het onderzoek zal gericht zijn op het beantwoorden van de volgende hoofdvraag:

‘Door welke stagnerende factoren wordt de realisatie van windturbinepark ‘De Grift’ gekenmerkt en hoe kunnen deze factoren bij toekomstige gelijksoortige projecten voorkomen worden?’

Deze hoofdvraag is opgedeeld in vier deelvragen, uitgesplitst in te behandelen onderwerpen. De vragen vormen de na te streven vorm en opbouw van het rapport weer.

Deelvraag 1: Wat is de huidige situatie van het projectgebied en wat zijn de toekomstplannen?

- Wat is de ligging van het projectgebied?
- Wat zijn de plannen voor het windturbinepark?
- Welke rol vervult het windturbinepark binnen de gemeente Nijmegen?

Deelvraag 2: Welke partijen spelen een rol binnen de ontwikkeling en wat zijn hun standpunten?

- Wie zijn belanghebbenden in het project?
- Op welke manier participeren en manifesteren belanghebbenden zich binnen het project?

Deelvraag 3: Welke factoren stremmen het project ‘De Grift’?

- Aan welke voorwaarden is en wordt het plan getoetst?
- Aan welke voorwaarden is niet voldaan en waarom niet?
- In hoeverre stremmen bestuurlijke factoren het project?
- In hoeverre stremmen juridische factoren het project?

Deelvraag 4: Hoe kunnen projectstremmende factoren in de toekomst bij soortgelijke projecten vermeden worden?

- Welke projecten zijn te vergelijken met project ‘De Grift’?
- Welke problemen zijn algemeen bij windturbineprojecten?
- Hoe kan deze algemene problematiek vermeden of verminderd worden?

1.6 Leeswijzer

Dit onderzoek is zodanig opgesteld dat de lezer stapsgewijs kennismaakt met het windturbineproject op De Grift. In hoofdstuk 1 is de doelstelling van het onderzoek behandeld en zijn de onderzoeksvragen geformuleerd. Hoofdstuk twee beschrijft de theorie die de basis vormt voor het onderzoek. Hoofdstuk drie behandelt de methoden waarvan gebruik is gemaakt om de onderzoeksvragen te beantwoorden.

Vanaf hoofdstuk vier worden de onderzoeksresultaten stapsgewijs behandeld. Hiervoor wordt in het vierde hoofdstuk eerst een helder beeld gegeven van het projectgebied De conclusie van hoofdstuk vier geven antwoord op deelvraag 1. Vervolgens worden in het vijfde hoofdstuk de projectactoren die een rol spelen binnen de ontwikkeling van de windturbines uiteengezet. De in hoofdstuk vijf opgenomen conclusie beantwoordt onderzoeksvraag twee. Hoofdstuk zes gaat in op het projectverloop en worden projectstagnaties nader geanalyseerd. De uitkomsten hiervan geven antwoord op deelvraag drie.

In het zevende hoofdstuk worden oplossingsrichtingen beschreven die mogelijkheden bieden voor de projectontwikkeling van De Grift en soortgelijke projecten. De conclusie van hoofdstuk zeven beantwoordt onderzoeksvraag 4. Ten slotte worden in hoofdstuk 8 de

onderzoeksvragen beantwoord en aanbevelingen gedaan voor de projectontwikkeling van De Grift en toekomstige soortgelijke projecten. Tevens wordt in hoofdstuk acht de werkwijze en de resultaten van het onderzoek gereflecteerd.

Hoofdstuk 2. Theorie

Hierna worden de benaderingswijzen beschreven die behulpzaam zijn bij het beantwoorden van de vraagstelling van het onderzoek. Voor theorievorming is gekozen om dicht bij de visies van projectactoren te blijven. Hiermee wordt bedoeld dat het rapport voort borduurt op de benaderingswijze van betrokken partijen, met in het bijzonder de GNMF en Izzy-projects. Dit ten behoeve van de bruikbaarheid van deze rapportage voor deze actoren, specifiek gericht op de toekomstige ontwikkeling van De Grift.

2.1 Theoretisch kader

Het onderzoek is gericht op een specifieke casus, waarvoor geen wetenschappelijk vooronderzoek is uitgevoerd. Er bestaan echter wel theorieën waarin mogelijke oplossingsrichtingen worden beschreven voor problemen bij projecten zoals De Grift. Deze vloeien voort uit ervaringen die zijn opgedaan bij soortgelijke projecten.

De oplossingsrichtingen die voor onderhavig onderzoek worden toegepast kunnen kort beschreven worden in onderstaande kopjes. Geen van de punten vormt op zichzelf een concrete manier om een project goed te laten verlopen, maar dragen in zekere zin positief bij aan het planproces.

Per term worden twee hypothesen aangevoerd. Een met een positieve uitwerking op De Grift en een met een negatieve uitwerking op De Grift.

2.1.1 Participerend lokaal eigendom

‘Het mede-eigenaarschap van een project vergroot de slagingskansen van normaliter minder populaire projecten. Op welke manier dit georganiseerd kan worden en toepasbaar is op De Grift dient onderzocht te worden.’ (GNMF, 2013)

Hypothese 1: Er zijn te weinig participanten die willen investeren in het project. Lokale bedrijven voelen zich niet aangetrokken tot het project en voor grotere investeerders zoals Eneco is het project niet winstgevend genoeg. Hierdoor komt het project niet van de grond.

Hypothese 2: Er zijn veel mensen bereid te investeren in het project. Ook lokale bedrijven zien de turbines als goede investering, gezien de huidige lage rente die uitgekeerd wordt door banken veel lager ligt dan het geldelijk rendement gegenereerd door een windmolen. Het project gaat door.

2.1.2 Maatschappelijke opinie en besef van duurzaamheid

Het ‘leven’ van een bepaald onderwerp onder de bevolking maakt ingrijpende maatregelen meer acceptabel (Izzy-Projects, 2013). Het besef dat een energietransitie nodig is van fossiel naar duurzaam draagt bij aan het realiseren van projecten gericht op duurzame energie. Hierbij kunnen meerdere facetten aangehaald worden, zoals gevolgen voor gezondheid, afhankelijkheid van onstabiele oliestaten en milieuvervuiling.

In hoeverre een groter maatschappelijk besef op het gebied van duurzaamheid effect heeft op De Grift dient onderzocht te worden.

Hypothese 1: Het begrip ‘Duurzaamheid’ verliest naar verloop der tijd zijn urgentie onder burgers. Andere belangen wegen zwaarder, zoals landschapsvervuiling en slag/schaduwwerking van de turbines. De voordelen van het project worden niet gezien en het project stopt.

Hypothese 2: Het begrip ‘Duurzaamheid’ blijft of vergroot zijn urgentie op de maatschappelijke agenda. Het besef dat de toekomst ligt in duurzame energiebronnen veert op en investeringen worden gedaan. De financiële lusten en positieve effecten op het milieu van het project wegen op tegen de lasten. Het project gaat door.

2.1.3 Profileren met duurzaamheid

Het profileren van bedrijven met duurzaamheid verbetert het imago en daaruit voortvloeiend de concurrentiekracht en omzet van bedrijven (duurzaamondernemen.nl, 2013). Of er mogelijkheden bestaan voor De Grift om een financieel beroep te doen op het bedrijfsleven dient nader onderzocht te worden.

Hypothese 1: Bedrijven willen zich niet duurzaam profileren met het project. Bovendien zijn door de economische crisis geen gelden beschikbaar voor investeringen in duurzaamheid.

Hypothese 2: Bedrijven willen zich duurzaam profileren en zien in De Grift een goede kans om te investeren.

2.1.4 Het NIMBY-effect

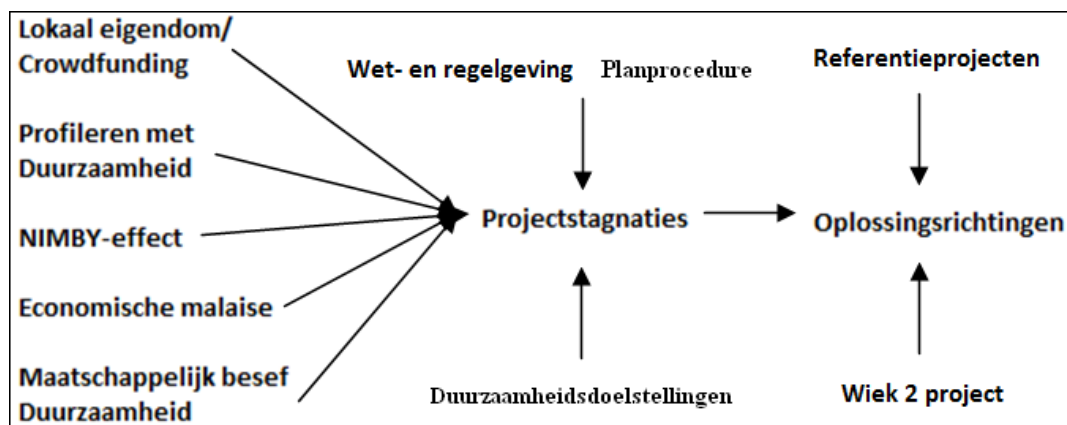
Het NIMBY-effect kan grote invloed hebben op de uitvoering van ruimtelijke plannen (Wolsink, 1994). Welke manieren er bestaan om dit effect tegen te gaan en in hoeverre methoden hiervoor toepasbaar zijn op De Grift dient nader onderzocht te worden.

Hypothese 1: Het NIMBY-effect blijkt te sterk rond de beoogde locatie, waardoor projectvorderingen zeer moeizaam verlopen. Door een combinatie van het gebrek aan maatschappelijk besef voor duurzaamheid en het ontbreken van de wil van bedrijven om zich duurzaam te profileren heeft het project geen draagvlak. De locatie wordt als ongeschikt beschouwd.

Hypothese 2: Het NIMBY-effect blijkt niet sterk rond de beoogde locatie, gezien het feit dat het project gerealiseerd zal worden op een bedrijventerrein langs de A15. Daarbij leeft het besef onder de bevolking dat investeren in fossiele brandstoffen geen duurzame oplossing is. Bovendien leveren de turbines financiële voordelen op voor lokale omwonenden.

2.2 Conceptueel model

Figuur 2. ‘Conceptueel model’ geeft schematisch weer hoe het rapport is vormgegeven.

Figuur 2. Conceptueel model

Er is dus worden onderzocht welke factoren de projectstagnaties veroorzaken en welke oplossingsrichtingen genomen kunnen worden om zowel de projectrealisatie van De Grift als van toekomstige gelijksoortige projecten te verbeteren. Deze oplossingsrichtingen worden gezocht in de benodigde planprocedures en referentieprojecten in Nederland en de beoogde aanpak die binnen de samenwerking tussen de GNMF en Izzy-Projects wordt opgezet.

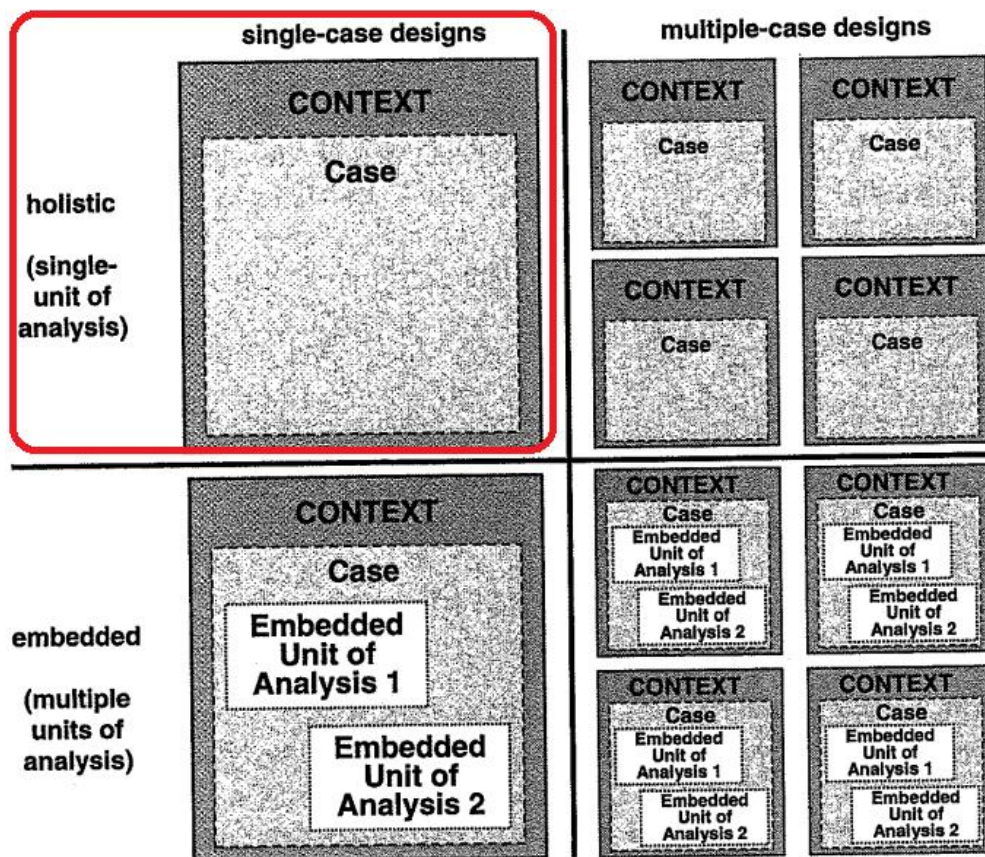
Hoofdstuk 3. Methode van onderzoek

Hierna worden de methoden toegelicht die zijn gebruikt voor de informatievoorziening en de rapportopbouw. Hierbij staat de bruikbaarheid van onderhavig rapport bij de verdere projectontwikkeling van De Grift en toekomstige gelijksoortige projecten centraal.

3.1 Onderzoeksstrategie

Het onderzoek vormt een diepteonderzoek, gericht op een specifieke casus. Informatie wordt op een kwalitatieve methode vergaard en verwerkt. Het grootste deel heeft bestaan uit het onderzoeken van beschikbaar materiaal, aangevuld met zelf uitgevoerd empirisch onderzoek in het veld. Het onderzoek vormde dus een combinatie van een casestudy en een bureauonderzoek.

Binnen de casestudyvariant van onderzoeksstrategieën zijn uiteenlopende mogelijkheden, afhankelijk van het aantal projecten dat onderzocht wordt en de mate van gelijke context die de cases met elkaar vertonen: single/multiple en holistic/embedded case designs (Yin 2003), zie figuur 3. De optie ‘single case design-holistic’ past gezien de onderzoeksopzet het best bij mijn onderzoek. Dit is iets aangevuld met referentieprojecten.

Figuur 3. Casestudy Designs (Yin, 2003)

Door een samenwerkingsverband aan te gaan met de GNMF en Izzy-projects stond de auteur in een positie waarmee veel informatie voorhanden was. Zo is toegang tot een bewonersbijeenkomst in Oosterhout en een debatavond in LUX betreft de ontwikkeling van De Grift bewerkstelligd.

3.2 Onderzoeksmateriaal

Voor informatie-input voor het onderzoek zijn belangengroepen benaderd die een rol spelen of hebben gespeeld in de planontwikkeling van De Grift. Hiertoe behoren, natuur- en milieuorganisaties, bedrijven en particulieren en een maatschappelijke organisatie die verschillende standpunten innemen ten aanzien van het project.

In een constructieve samenwerking met het GNMF is reeds eerder een scriptieonderzoek tot een succes gebracht.

De partners spelen reeds een rol binnen de planontwikkeling van De Grift en hebben contacten met belangengroepen binnen het project, waarmee in informatievoorziening een voordeel gedaan kon worden. Het doel van dit kwalitatief onderzoek is onder andere het achterhalen van de factoren die het project stremmen en welke oplossingen hiervoor eventueel in de toekomst mogelijk zijn. De verkregen informatie is vervolgens in chronologische volgorde geordend, om het gehele planproces vanaf begin af aan (het jaar 1996) te analyseren op projectstremmende factoren en fouten die gemaakt zijn in de tijd.

De basis van informatie-input bestaat uit het onderzoeken van opgestelde rapporten en besluiten omtrent het project. Hier is uit af te leiden welke partijen zijn benaderd en welke rol die partijen hebben gespeeld in het ontwikkelingsproces. Dit is aangevuld met mondelinge informatie vergaard uit gesprekken tijdens een burgerbijeenkomst in Oosterhout (Gld.), een interviewgesprek met de GNMF en Izzy-Projects en een debatavond in Arthouse LUX te Nijmegen.

Hoofdstuk 4. Projectgebied

In dit hoofdstuk wordt het projectgebied nader beschreven. Hierbij wordt de waarde van het projectgebied in het licht gezet van de doelstellingen die gemeente Nijmegen met haar grondgebied heeft. Daarnaast vormen de locatie en de bestemming die op het gebied rust belangrijke randvoorwaarden voor ontwikkelingsmogelijkheden.

4.1 Projectgebied

Het projectgebied voor onderhavig onderzoek vormt het bedrijventerrein ‘De Grift’. Dit bedrijventerrein ligt in het uiterst noordelijk deel van gemeente Nijmegen en beslaat 64 hectare bedrijventerrein en agrarische gronden. Hiervan zijn 45 hectare in het bezit van de gemeente Nijmegen. Het terrein is ontsloten door de Griftdijk aan de westzijde, aan de zuidkant door de Stationsstraat en aan de noordzijde door de ‘Energiesnelweg’ A15, waarlangs duurzame projecten worden gestimuleerd. Onderstaand figuur 4 geeft deze locatie visueel weer (zie bijlage 1 voor een vergrote versie).

Figuur 4. Projectgebied

Bedrijventerrein De Grift maakt deel uit van een terreinencluster, bestaande uit zeven bedrijventerreinen, zoals weergegeven in bijlage 3: ‘Ontwikkeling bedrijventerrein De Grift’. Zes hiervan liggen op Nijmeegs grondgebied en een op grondgebied van buurgemeente Overbetuwe: Het Betuws bedrijventerrein.

Voor het jaar 2015 staat voor een herinrichting gepland waarbij een aantal van deze terreinen samengevoegd zullen worden tot ‘Bedrijventerrein Grift-noord’.

4.1.1 Functie

Het gebied is vernoemd naar een in 1611 gegraven trekvaart tussen Arnhem en Nijmegen, waarmee men de toenmalige teruglopende economische groei trachtte om te buigen. Bedrijventerrein De Grift vervult met haar gunstige ligging en ontsluiting een rol als middelgroot bedrijventerrein bedoeld voor lichte industrie, handel en nijverheid binnen de gemeente Nijmegen. Het terrein biedt voor de toekomst voldoende uitbreidingsmogelijkheden, waarbij vooral ingezet wordt op ontwikkeling van de logistieke industrie (Stec Groep B.V., 2013). Dit als doorvoerkanaal tussen het Ruhrgebied en de Randstad (Structuurvisie Nijmegen 2010). Daarnaast wordt ruimte geboden voor de realisatie van windturbines op het terrein.

4.1.2 Bestemming

Het huidige gebruik van het terrein is mogelijk aangezien de bestemming die op het gebied rust dit toestaat. In het bestemmingsplan (zie bijlage 2. Plankaart bestemmingsplan) is te zien dat het gebied drie bestemmingen kent: 'Bedrijventerrein', 'Agrarisch' en 'Specifieke vorm van bedrijventerrein'. Deze bestemmingen vormen de kaders waarbinnen ontwikkeling mogelijk is

4.1.3 Nijmegen 2045

Nijmegen wil zich in 2045 kunnen profileren als een 'klimaatneutrale stad': een stad die in zijn eigen energiebehoefte voorziet. Deze ambitie is uitgewerkt in de Duurzaamheidagenda 2011-2015. Om dit doel te bereiken wordt ingezet op energiebesparing en het op een duurzame manier opwekken van stroom op Nijmeegs grondgebied, zie figuur 5.

Om deze energietransitie van fossiele- naar duurzame energiebronnen op gang te bewerkstelligen zijn grote maatregelen nodig om korte en lange termijn projecten te starten en faciliteren. Deze maatregelen dienen te worden getroffen over de volle breedte van het gemeentelijk beleid.

Gemeente Nijmegen zet in op een vijftal manieren om de doelstellingen te behalen:

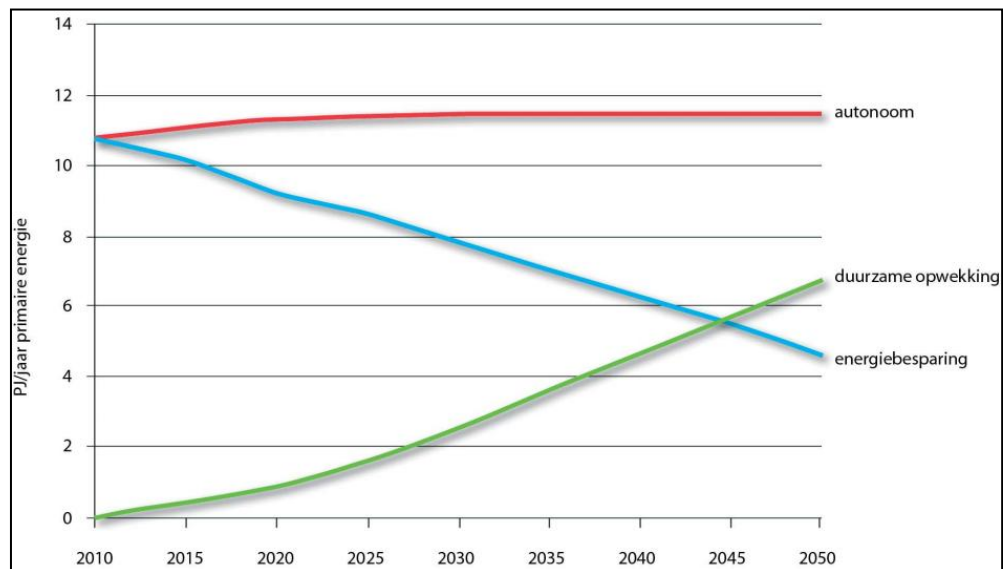
- 1. een energieneutrale stad; inzetten op energiebesparing en duurzame energiebronnen als zon, wind en groengas. In het co-creatietraject Power2Nijmegen wordt dit spoor uitgewerkt in samenwerking met andere overheden, onderwijs- en onderzoeksinstellingen, ondernemers en burgers;*

2. *een klimaatneutrale organisatie; duurzaam inkopen, volledig wagenpark op groengas en verduurzamen gemeentelijk vastgoed;*
3. *een duurzame economie; stimuleren van innovatie op het gebied van duurzame energie; creëren van groene werkgelegenheid;*
4. *duurzame mobiliteit; schone brandstoffen, investeren in fiets, OV en de tram;*
5. *duurzame stedelijke ontwikkeling; duurzaam bouwen, klimaatbestendige wijken, werken aan compacte verstedelijking.* (Bron: Gemeente Nijmegen, 2011)

Daarnaast stimuleert de gemeente Nijmegen doormiddel van subsidieverlening en advies zowel kleine als grote initiatieven die bijdragen aan de energiedoelstelling.

4.1.4 Power2Nijmegen

In aanloop naar de energietransitie is 'Power2Nijmegen' als begeleidingsinstrument opgesteld. Dit co-creatietraject stimuleert en begeleidt samenwerking en ontwikkeling van projecten op het gebied van energiebesparing en duurzame energieproductie. Het doel van dit project is het behalen van 50% energiebesparing en het aangrijpen van alle kansen op het gebied van duurzame energieproductie in Nijmegen. Figuur 5 geeft deze energietransitie weer ten opzichte van de autonome ontwikkeling.

Figuur 5. Energietransitie

4.2 Windturbines De Grift

Eén van de projecten die binnen het kader van energietransitie is gestart vormt de realisatie van een vijftal windturbines op bedrijventerrein De Grift. De eerste uitgesproken wensen van Gemeente Nijmegen om de ontwikkeling van een aantal windturbines tot stand te brengen dateren uit het jaar 1996. Sindsdien is meerdere keren getracht deze windturbines te realiseren. De windturbines zouden oorspronkelijk als nevenproject van de VINEX-ontwikkeling van de Waalsprong opgestart worden (GEM Waalsprong, 2003). De turbines zouden de helft van de woningen in deze wijk kunnen voorzien van duurzame energie. Echter, door fluctuerende projectomstandigheden heeft het project geen vaste plaats op de ontwikkelingsagenda van de gemeente Nijmegen gekend. In de opvolgende hoofdstukken worden deze omstandigheden verder behandeld.

De huidige ambitie van Gemeente Nijmegen om in 2045 energieneutraal te zijn heeft het windturbineproject opnieuw leven ingeblazen en hoog op de agenda geplaatst. De gemeente is nu vastberaden om de windturbines binnen korte termijn te realiseren als substantieel onderdeel van het Power2Nijmegen-project. Daarnaast is ook gemeente Overbetuwe geïnteresseerd in het plaatsen van een viertal windmolens, grenzend aan het windturbineproject op Nijmeegs grondgebied. De ontwikkeling van deze windturbines loopt parallel aan de ontwikkeling van de windturbines op De Grift in Nijmegen.

4.4 Conclusie

Bedrijventerrein De Grift vormt al jarenlang het toneel voor een ingrijpende gebiedsontwikkeling. Wensen die in het verleden zijn uitgesproken hebben echter geen garantie kunnen geven aan de daadwerkelijke uitvoering daarvan. Voornamelijk de economische ontwikkelingen hebben bijgedragen aan het uitstellen van de ontwikkeling van meer bedrijventerrein. Toch lijkt de standvastige manier waarop de gemeente Nijmegen een duurzame weg ingeslagen is een solide basis te vormen voor daadwerkelijke ontwikkeling. Het actief betrekken van het bedrijfsleven, onderwijs en burgers bij de energietransitie is hiervan een sterk signaal.

De ontwikkeling van vijf windturbines op bedrijventerrein De Grift vormt een substantiële bijdrage aan de totstandkoming van de energietransitie. Bovendien biedt de afgelegen ligging van het projectgebied en de voorgenomen herinrichting gunstige mogelijkheden voor het plaatsen van windmolens.

Hoofdstuk 5. Projectactoren

In dit hoofdstuk worden de partijen behandeld die een rol spelen binnen het ontwikkelingsproces van de windturbines. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen overheden, bedrijven en instanties en burgers. Per groep komen hun beweegredenen binnen de realisatie van de windturbines aan bod.

In een actorenanalyse is overzichtelijk gemaakt welke rol elke partij speelt bij de projectontwikkeling en hoe de mate van invloed van verschillende partijen zich ten opzichte van elkaar verhouden binnen het project.

5.1. Overheden

- Het Rijk –

De Rijksoverheid probeert met visies en beleid duurzame projecten te stimuleren. Hiervoor zijn beleidsnota's opgesteld en zijn afspraken gemaakt met andere overheden in binnen- en buitenland.

In 2006 heeft de rijksoverheid de *Nota Ruimte* opgesteld. Hierin zijn de hoofdlijnen bepaald voor de ruimtelijke ontwikkeling in Nederland. Hierin komen onderwerpen aan bod als landschaps- en natuurontwikkeling, infrastructuur, huisvesting en verstedelijking. De Nota Ruimte heeft als doel om de economische concurrentiepositie van Nederland te verbeteren en het versterken van het leef- en werkmilieu.

In de Nota Ruimte worden tevens de taken toebedeeld tussen overheden. Het motto 'decentraal wat kan, centraal wat moet' geeft aan dat lagere overheden zich richten op taken met lokaal effect. Hiermee worden provincies en gemeenten belast met taken gericht op regionale planning. Het betrekken van niet overheidzijnde belangengroepen wordt hierdoor gestimuleerd.

Voor de ontwikkeling van projecten gericht op windenergie is in de Nota Ruimte speciale aandacht besteed en zijn doelstellingen vastgelegd die behaald dienen te worden. Zo dienen gemeenten en provincies gebieden aan te wijzen voor het plaatsen van windturbines om de nationale doelstelling van minimaal 1500 Mega Watt (MW) op land in 2010 te kunnen bewerkstelligen. Deze opgave vloeit voort uit het klimaatverdrag van de Verenigde Naties uit 1992 en het Kyoto-protocol uit 1997. Het behalen van dit doel wordt gezien als 'groot openbaar belang', waarmee het realiseren van de windturbines ter plaatse een zeer sterke

uitvoeringsvoorrang heeft ten opzichte van de bestaande situatie, daar waar de windturbines gepland staan.

Elke Nederlandse provincie dient hierop locaties aan te wijzen waar plaatsing van windturbines mogelijk is. Hierbij wordt rekening gehouden met archeologische waarden, landschappelijke waarden en natuurgebieden. Daarentegen worden kansrijke gebieden, zoals afgelegen braakgronden en terreinen langs wegen bestempeld als ‘zoekgebieden’ voor grote of kleinere turbineprojecten. Onderzoek dient uitgevoerd te worden om deze zoekgebieden nader te beoordelen op eventuele schadelijke invloeden van het plaatsen van windturbines. De doelstelling die de provincie Gelderland is overeengekomen met de Rijksoverheid is het realiseren van 140 MW windenergie in 2015 en 200 MW windenergie in 2020.

In 2008 heeft de Rijksoverheid in samenwerking met partijen in de energiesector het *Sectorakkoord Energie 2008-2020* opgesteld. In deze samenwerkingsovereenkomst zijn afspraken gemaakt gericht op de ontwikkeling van windenergie op land. Zo gaan energiebedrijven de productie van windenergie stimuleren met investeringen en het overnemen van kleinschalige windenergieprojecten van derden over te nemen en verder te ontwikkelen (Grassroots initiatives). Daarnaast wordt ernaar gestreefd om het imago van windenergieproductie voor consumenten en producenten te verbeteren en zo de markt aantrekkelijker te maken.

Maatregelen die het Rijk zal nemen richten zich op het vereenvoudigen van de regelgeving op het gebied van geluid, externe veiligheid en subsidiemogelijkheden (Agentschap NL, 2013).

- Provincie Gelderland –

Provincie Gelderland heeft in grote lijnen haar kaders voor ruimtelijke ontwikkeling vastgelegd in een Streekplan. Het Streekplan Gelderland 2005 geeft in grote lijnen de visie van de provincie weer op het gebied van wonen en werken en leefmilieu voor de komende tien jaar. Vele bepalingen vloeien deels voort uit overeenkomsten die zijn gemaakt met het Rijk. Zo zijn de bepalingen op het gebied van windenergie afgeleid van de Rijksdoelstellingen en internationale afspraken.

In het streekplan Gelderland 2005 staat de doelstelling geformuleerd dat in 2010 minstens 100 MW aan windenergie geproduceerd dient te worden op Gelders grondgebied. Inhoudelijk dienen hierbij de effecten van windturbines op landschappelijke waarden minimaal te worden gehouden, maar de opbrengst op locatie zo hoog mogelijk te krijgen. De provincie streeft naar middelgrote windturbineparken van 4 á 8 windturbines per locatie. Om

geschikte locaties te filteren uit het beschikbaar grondgebied worden zogenaamde ‘zoekgebieden windenergie’ gerealiseerd en opgenomen in het Streekplan. Tot de definitieve locatiekeuze binnen deze zoekgebieden zullen ontwikkelingen die plaatsing van windturbines verhinderen niet toegestaan worden.

Uit een onderzoek naar geschikte locaties voor windenergie in de regio Nijmegen, Beuningen, Lingewaard en Overbetuwe is gebleken dat De Grift een zeer kansrijke locatie vormt:

In 2005 heeft de provincie Gelderland de resultaten gepubliceerd van een onderzoek naar locaties voor windenergie in de regio Nijmegen, Beuningen, Lingewaard en Overbetuwe. Uit dit onderzoek kwam de locatie de Grift als meest kansrijke locatie voor de realisatie van windturbines op grondgebied van de gemeente Nijmegen ("Windenergie in de regio Nijmegen, Beuningen, Lingewaard en Overbetuwe, 2005").

De toepassing van windenergie heeft ruimtelijke consequenties en de locatiekeuze voor windturbineopstellingen heeft gemeentegrensoverschrijdende betekenis. De vier gemeenten hebben daarom met elkaar afgesproken beleid en besluitvorming over windenergie met elkaar af te stemmen en een gemeenschappelijke gebiedsvisie op te stellen. De intentieverklaring die daarover is opgesteld is mede ondertekend door de provincie Gelderland.

Om tot deze gebiedsvisie windenergie te komen is een onderzoek uitgevoerd waarin de doorwerking van rijks- en provinciaal ruimtelijk beleid in de regio in kaart is gebracht. Dit heeft allereerst geresulteerd in de identificatie van gebieden die niet in aanmerking komen voor de plaatsing van windturbines. Uitgesloten zijn vogel- en habitatrictlijngebieden, Wetlands, de gehele Ecologische Hoofdstructuur, natuurmonumenten, stiltegebieden en straalpaden voor telecommunicatie: de rode gebieden uit de derde partiële streekplanherziening (2001).

Om te komen tot een schifting van locaties is, naast de hierboven genoemde milieutechnische en planologische criteria, vooral de landschappelijke kwaliteit van de omgeving (de regio) van belang. De strook langs de A15 kwam uit dit onderzoek naar voren als de meest geschikte locatie

(Bron: Bestemmingsplan Buitengebied Valburg 2011)

De ontwikkeling van windturbines op De Grift passen ook in een breder kader, omdat het een versterking zal vormen van het door de Provincie gestarte project “duurzame A-15”, waarbij het transport over deze corridor zo veel mogelijk gebruik maakt van vernieuwbare brandstoffen, bijvoorbeeld elektrisch rijden. Langs de A15 verschijnen de voorzieningen die dat mogelijk moeten maken.

- Regionaal beleid -

Op regionaal niveau bestaat tussen Arnhem en Nijmegen een nauw samenwerkingsverband: het Knooppunt Arnhem-Nijmegen, oftewel het KAN. Hierin werken twintig regiogemeenten samen aan de versterking van de concurrentiepositie van de regio. Gemeentelijke zaken als nieuwbouw, economische ontwikkeling en herstructurering worden in een regionaal plan op elkaar afgestemd om een sterk gezamenlijk netwerk op te bouwen en zich te onderscheiden van de rest van Nederland.

Binnen de samenwerking tussen de deelnemende gemeenten is overeen gekomen dat De Grift één van de tien locaties vormt voor strategische ontwikkelingsprojecten. De uitvoering hiervan dient waar mogelijk in samenwerking met maatschappelijke organisaties, marktpartijen en burgers te geschieden. Het doel waaraan de ontwikkeling van De Grift bijdraagt luidt als volgt:

- 1. Stedelijke ontwikkeling rondom multimodale knooppunten en energiesnelweg A15*
- 2. Herstructurering van bestaande bedrijventerreinen en hoofdwegennet*
- 3. Versterken van het grootstedelijk klimaat van Arnhem en Nijmegen*

(Bron: Stadsregio Arnhem-Nijmegen, 2005)

Gemeente Overbetuwe participeert als één van de twintig binnen het KAN. Ook deze gemeente ambieert een ontwikkeling en toepassing van duurzame energie. Hiertoe heeft de gemeente Overbetuwe de Kadernota Visie op Ruimte opgesteld, waarin de grote lijnen van het ruimtelijk beleid voor de komende 25 jaar is uiteengezet. Hierin staat de ontwikkeling van bedrijvenpark ‘De Rietgraaf’ en een viertal windturbines beschreven. Beide projecten grenzen aan de westzijde van bedrijventerrein De Grift. De planologische ontwikkeling van beide projecten liggen in het verlengde van de ontwikkelingen op het bedrijventerrein De Grift; zowel de uitbreiding van het bedrijventerrein als het plaatsen van windturbines zijn binnen het KAN op elkaar afgestemd.

- Gemeente Nijmegen -

Zoals in het vorige hoofdstuk reeds beschreven staat duurzaamheid en klimaat hoog op de agenda van gemeente Nijmegen. Het realiseren van de windturbines op bedrijventerrein De Grift maakt deel uit van de klimaatnotitie die de gemeenteraad van Nijmegen heeft aangenomen. Hierin zijn voorwaarden gesteld aan de ontwikkeling. Zo dient het project in zijn geheel minimaal 10 MW uur op te leveren. Dit komt overeen met de energiebehoefte van circa 5.000 huishoudens in Nijmegen.

Gemeente Nijmegen beoogt in samenwerking met het Nijmeegse bedrijfsleven en burgerparticipatie om het project tot slagen te brengen. Dit komt ten goede aan een snellere afwikkeling van planologische processen. Door de betrokkenheid van inwoners en bedrijven uit Nijmegen te verhogen, is het mogelijk een snellere afhandeling van het planologisch proces te realiseren. Meteen lokale productie en afname van duurzame energie kan een langjarige zekerheid in prijs gegeven worden en worden investeringen (en werkgelegenheid) binnen de regio gehouden.

5.2 Organisaties

In Nederland bestaan zowel organisaties die zich sterk maken voor duurzame projecten als organisaties die zich tegen het plaatsen van windturbines verzetten. Deze organisaties zijn soms nationaal, maar meestal op lokaal niveau gericht op het steunen of tegenwerken een specifiek project. Dergelijke partijen komen als statutair belanghebbende op voor de belangen van hun leden die zo een sterkere positie innemen bij gerechtelijke procedures. (Korsten, 2006). ‘Leefbaar Reeth’ en ‘Bezorgd Overbetuwe’ zijn verenigingen die zich inzetten tegen de ontwikkeling van de vier windturbines in Overbetuwe. Plaatsing van de windturbines zou onevenredig nadelige gevolgen hebben voor het woongenot en landschappelijk beeld nabij de windturbines.

De Gelderse Natuur- en Milieufederatie speelt binnen de ontwikkeling van de windturbines een projectstimulerende rol. Dit door middel van het informeren en adviseren van partijen. Ook prikkelt de GNMF overheden om tot projectvorderingen te komen door het project hoger op de bestuurlijke agenda te krijgen.

5.3 Burgers en bedrijven

Windturbines brengen negatieve effecten met zich mee op het gebied van woongenot. Deze effecten zijn bij wet genormeerd en dienen zich binnen de maximaal toelaatbare waarden te manifesteren. Hiermee wordt de aantasting van het woon- en leefgenot van omwonenden en fauna tot een minimum beperkt (EcoGroen Advies, 2009).

De aanwezigheid van een windturbine kan ook nadelige gevolgen hebben voor de bedrijfsvoering van een bedrijf. Zo kunnen bestemmingswijzigingen die projecten met zich mee brengen de uitbreidingsmogelijkheden van bedrijven beperken.

Belanghebbende burgers en bedrijven hebben het recht om een besluit aan te vechten en daarvoor argumenten aan te dragen. Het verwerken hiervan maakt dat een overheid al dan niet

aanpassingen moet maken in het project. Dergelijke projectbezwaren kunnen de planologische afwikkeling van het project vertragen of voor lange tijd uitstellen.

Voor de realisatie van de windturbines op De Grift zet de gemeente in op het actief betrekken van burgers en bedrijven om de daadwerkelijke exploitatie aan deze partijen over te kunnen dragen. Deze participatie creëert een verbondenheid tussen mensen en het project, waardoor minder tegenstand wordt verwacht bij realisatie. Dit heeft een positief effect op de snelheid van de planologische afwikkeling van het project en daarmee de proceskosten. Daarnaast blijven de windturbines en de energieproductie daarvan in handen van de lokale bevolking, dat naast een reductie van CO₂-uitstoot ten goede komt aan de lokale economie en werkgelegenheid.

5.5 Conclusie

In dit hoofdstuk zijn de partijen behandeld die een rol spelen binnen de ontwikkeling van windturbines op bedrijventerrein De Grift. Vanuit bestuurlijk oogpunt passen de windturbines goed binnen de doelstellingen voor een groener en duurzamer Nederland. Zowel op rijksniveau als op provinciaal en gemeentelijk niveau wordt intensief gezocht naar ontwikkelingsmogelijkheden voor projecten om de klimaatdoelstellingen te halen. Er wordt wordt nauw samengewerkt om tot de beste ontwikkellocaties te komen waarbij rekening wordt gehouden met het behoud van lokale waarden, zoals landschap en cultuur.

Locaties waarbij geen enkele partij hinder ondervindt zijn zeer schaars in omgeving Nijmegen. Ook de beoogde locatie op De Grift is niet uitgesloten van nadelige effecten. Partijen die hinder ondervinden van de effecten van de windturbines hebben de mogelijkheid om zich als dan niet te verenigen in een belanghebbendenvereniging. De standpunten en werkwijze van dergelijke verenigingen kunnen nadelige effecten uitoefenen op het ontwikkelingsproces. Zo kunnen de ontwikkelingstijd en ontwikkelkosten van een project negatief beïnvloed worden, waardoor het realiseren van het project als geheel niet of minder aantrekkelijk wordt.

Door burgers en bedrijven te betrekken bij de projectontwikkeling beoogt gemeente Nijmegen de weerstand tegen het project te doen afnemen. De methode om het project door lokale partijen te laten ontwikkelen maakt het project ‘eigen’ voor diegene die er hinder van ondervinden. Hierdoor liggen niet alleen de lasten, maar ook de lusten bij deze partijen. Bovendien bespaart de gemeente Nijmegen hiermee de exploitatiekosten van het project.

Hoofdstuk 6. Projectverloop

Dit hoofdstuk vormt een analyse van ondervonden projectstagnaties bij de realisatie van de windturbines op De Grift. Verschillende projectfactoren hebben in de loop der tijd een remmende werking gehad op de realisatie van windturbines op bedrijventerrein De Grift. De oorzaken die hieraan ten grondslag hebben gelegen worden hierna in chronologische volgorde behandeld.

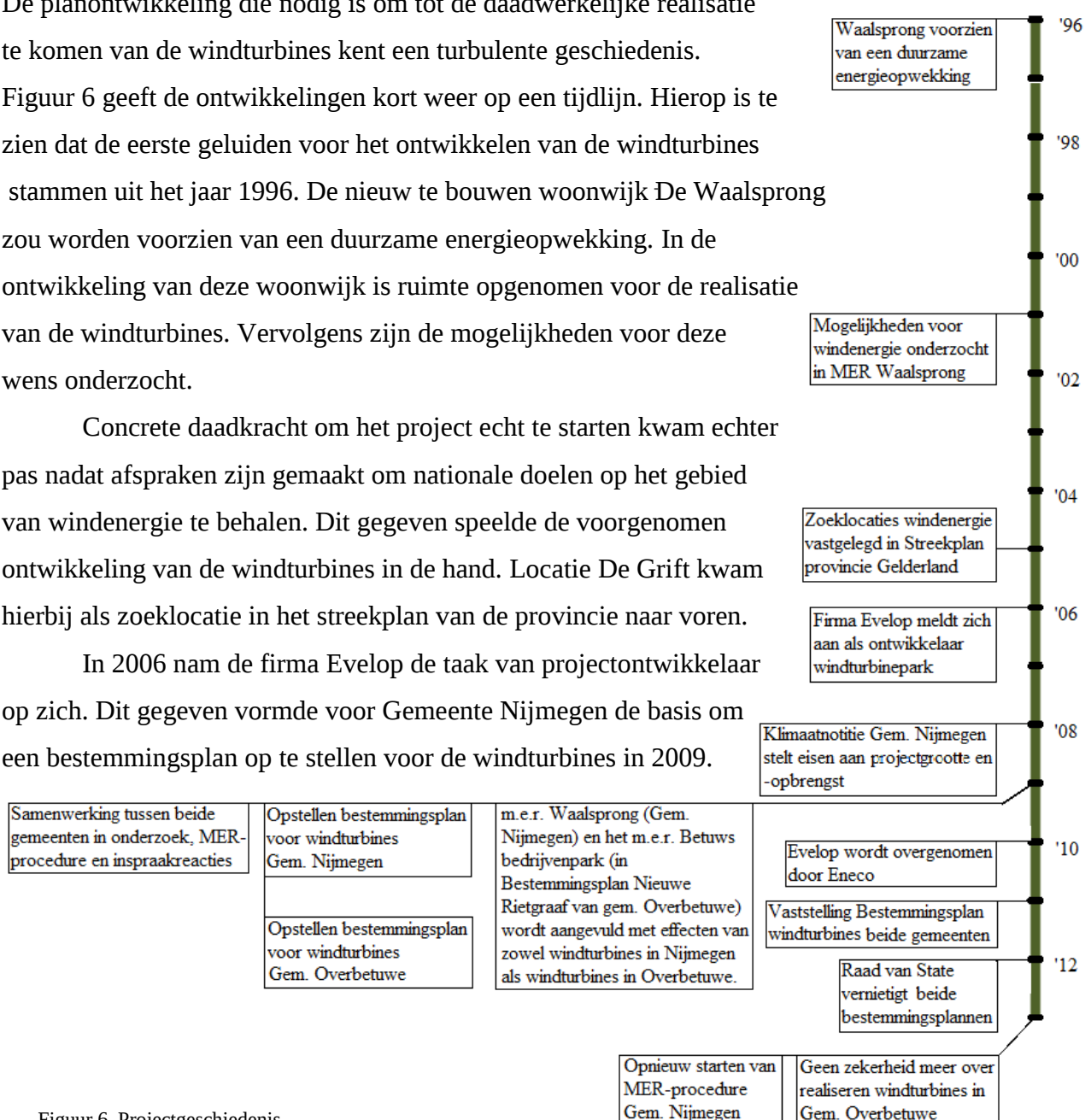
6.1. Projectgeschiedenis

De planontwikkeling die nodig is om tot de daadwerkelijke realisatie te komen van de windturbines kent een turbulente geschiedenis.

Figuur 6 geeft de ontwikkelingen kort weer op een tijdlijn. Hierop is te zien dat de eerste geluiden voor het ontwikkelen van de windturbines stammen uit het jaar 1996. De nieuw te bouwen woonwijk De Waalsprong zou worden voorzien van een duurzame energieopwekking. In de ontwikkeling van deze woonwijk is ruimte opgenomen voor de realisatie van de windturbines. Vervolgens zijn de mogelijkheden voor deze wens onderzocht.

Concrete daadkracht om het project echt te starten kwam echter pas nadat afspraken zijn gemaakt om nationale doelen op het gebied van windenergie te behalen. Dit gegeven speelde de voorgenomen ontwikkeling van de windturbines in de hand. Locatie De Grift kwam hierbij als zoeklocatie in het streekplan van de provincie naar voren.

In 2006 nam de firma Evelop de taak van projectontwikkelaar op zich. Dit gegeven vormde voor Gemeente Nijmegen de basis om een bestemmingsplan op te stellen voor de windturbines in 2009.

Figuur 6. Projectgeschiedenis

De gemeente Overbetuwe had in de tussentijd reeds het bestemmingsplan “De Nieuwe Rietgraaf” in procedure gebracht dat naast het ontwikkelen van bedrijventerrein ook mogelijkheid biedt voor de bouw van de 4 windturbines langs de A-15. Beide gemeenten stelden dus een bestemmingsplan op voor de realisatie van hun windturbines, maar in nauwe samenwerking met elkaar.

Tegen beide bestemmingsplannen worden in 2012 procedures gestart door belanghebbenden die het bestemmingsplan aangaande de bouw van de windturbines van tafel willen. Op basis van hun argumenten worden ze door de Afdeling Bestuursrechtspraak Raad van State in hun gelijk gesteld: de toegepaste onderzoeksprocedure had onder een andere titel en via een andere procedure voldaan moeten worden.

De gemeente Nijmegen heeft op 26 april 2012 bekend gemaakt de ambitie om windturbines langs de A15 te realiseren overeind te willen houden. Inmiddels is hiervoor opnieuw een onderzoeksprocedure gestart. Het vinden van een nieuwe ontwikkelingspartner voor de turbines is echter, ook gezien het huidige economisch klimaat, een lastige opgave.

6.2. Analyse

In deze paragraaf zal specifiek in worden gegaan op de stremmingen die hebben gespeeld in de hiervoor behandelde projectgeschiedenis. Hiertoe behoren de beweegredenen van tegenpartijen, de onderzoeksprocedure en de ontwikkelingspartners.

6.2.1 Bestemmingsplanprocedure en zienswijzen

Het ontwikkelen van windturbines in Nederland gaat zelden zonder bezwaren en kritiek van belanghebbenden. Partijen hebben het recht om vóór de vaststelling van het bestemmingsplan zienswijzen in te dienen of in beroep te gaan tegen een reeds genomen besluit. Ook de ontwikkeling van de vier windturbines op het Betuws bedrijvenpark in gemeente Overbetuwe en de windturbines op De Grift in gemeente Nijmegen kennen hierin een geschiedenis.

De procedure om tot een bestemmingsplan te komen dient in drie fases te verlopen. De eerste fase bestaat uit de voorbereiding van de eigenlijke planprocedure. Hierin worden onderzoeken uitgevoerd en vindt bestuurlijk overleg plaats. Afhankelijk van de aard van het plan kan deze periode kort tot zeer lang duren.

De tweede fase bestaat uit de vaststelling van het plan door de gemeenteraad (art. 3.8 Wet ruimtelijke ordening, ofwel Wro). Deze fase begint met het officieel volgens voorschriften van art. 3.8 lid 1 Wro met de ter inzage legging van het ontwerpplan. Hierbij wordt iedereen zes weken in staat gesteld om zijn zienswijze naar voren te brengen. De gemeenteraad kan het ontwerpplan hierop eventueel aanpassen. Met het besluit van de gemeenteraad eindigt de eigenlijke planprocedure (Buuren et al., 2010).

Na het besluit van de gemeenteraad aangaande de vaststelling van het bestemmingsplan, met naar aanleiding van eventuele zienswijzen toegepaste wijzigingen, kan er nog een derde fase opgestart worden. Tegen het besluit omtrent vaststelling van het bestemmingsplan kan namelijk in beroep gegaan worden bij de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State (ABRvS). Dit geldt voor belanghebbenden die door de gemeenteraad in het ongelijk zijn gesteld, en voor belanghebbenden die bezwaar hebben tegen een eventuele wijziging van het plan die bij de vaststelling zijn aangebracht ten opzichte van het ontwerpbestemmingsplan.

De derde fase wordt afgesloten met de uitspraak van de ABRvS. Indien het bestemmingsplan geheel of gedeeltelijk wordt vernietigd, valt de procedure terug naar fase twee of in het minste geval de eerste fase. Voor zover het beroep tegen het bestemmingsplan niet tot vernietiging leidt, wordt het plan met de uitspraak van de ABRvS onherroepelijk. (Buuren et al., 2010)

Het kan voorkomen dat wanneer een bestemmingsplan niet strookt met urgente plannen van de provincie of de minister van Infrastructuur en Milieu kan zich een reactieve wijziging van het plan voordoen wat tot gevolg heeft dat het plan of een onderdeel daarvan niet in werking treedt (art. 3.8 Wro).

De Gemeente Overbetuwe en gemeente Nijmegen hebben ten behoeve van de realisatie van de windturbines ook de gefaseerde bestemmingsprocedure doorlopen om te komen tot een onherroepelijk plan. Gemeente Overbetuwe heeft hiervoor het ontwerpbestemmingsplan “De Nieuwe Rietgraaf” ter inzage gelegd in september-oktober 2009. Gemeente Nijmegen heeft haar ontwerp bestemmingsplan “Buitengebied Valburg-10 (windturbines De Grift)” ter inzage gelegd in maart-april 2010. Op beide ontwerpen zijn zienswijzen ingediend door zowel burgers als door bedrijven en maatschappelijke instanties. De zienswijzen richtten zich op de verschillende planaspecten (Gemeente Nijmegen afdeling stadsontwikkeling, 2011). De zienswijzen en de reactie van de gemeenten zijn hieronder beknopt samengevat.

- Geluid -

“Het geluid van windturbines is afkomstig van de bewegende delen in de rotor en van de rotorbladen die door de wind worden rondgedraaid.”

Voor de alternatieven voor het ontwerpbestemmingsplan worden geluidscontouren berekend volgens een worst-case scenario per opstelling. Op basis hiervan wordt inzichtelijk gemaakt welke gebieden geluidsoverlast kunnen ondervinden van de windturbines en of mitigerende maatregelen benodigd zijn.

- Schaduw -

“Windturbines hebben als gevolg van de draaiende rotor een bewegende schaduw, de zogenaamde slagschaduw. Deze worden als hinderlijk ervaren.”

De hinder van de opstellingen voor omwonenden door slagschaduw wordt aan de hand van onderzoek geanalyseerd. Hierbij wordt eveneens uitgegaan van een zogenaamd worst-case scenario. In het onderzoek wordt het maximaal aantal keer dat een gebied hinder ondervindt van slagschaduw in beeld gebracht. Bij overschrijding van de hindernormen kunnen de turbines stilgezet worden.

- Veiligheid en infrastructuur -

“Voor de onderzoekslocatie moet inzichtelijk worden gemaakt met welke externe veiligheidsaspecten rekening gehouden moet worden en wat eventuele effecten zijn.”

Aan de hand van onderzoeken wordt een overzicht van de bestaande regelgeving en richtlijnen gegeven en worden de consequenties inzichtelijk gemaakt. Bij het plaatsen van windturbines moet ook rekening gehouden worden met ‘andere infrastructuur’ zoals straalpaden, gasleidingen, hoogspanningsleidingen, radar en hoogtebeperkingen vanwege aanvliegroutes.

- WOZ-waarde -

“Er zou een negatieve relatie kunnen bestaan tussen de WOZ-waarde en de voorgenomen plaatsing van de windturbines. Visuele hinder kan tot waardevermindering leiden van bijvoorbeeld woningen.”

Uit jurisprudentie (Hof Arnhem 24 november 2009) blijkt dat ook een voornemen van een gemeente om in de nabijheid van een object windturbines te plaatsen, de waarde daarvan beïnvloedt.

- Natuur -

“Het plaatsen van de windturbines zou negatieve effecten hebben op natuurwaarden.”

Bekeken zal worden wat de effecten van de windturbineopstelling zijn op flora en fauna. Naast effecten op specifieke soorten en de EHS worden ook de eventuele significante effecten op de Natura2000-gebieden, Gelderse Poort en Uiterwaarden Waal in beeld gebracht. Indien significant negatieve effecten op het Natura2000-gebied Gelderse Poort en Uiterwaarden Waal niet kunnen worden uitgesloten, wordt een passende beoordeling opgesteld.

- Landschap -

“Een windturbineopstelling kan een belangrijke impact hebben op het omliggende landschap.”

Aan de hand van visualisaties vanuit verschillende posities zal op objectieve wijze een indruk worden gegeven van de effecten van de alternatieven op het landschap. Hierbij wordt gebruik gemaakt van fotomontages vanaf de omliggende wegen en vanaf de meest nabijgelegen woningen.

- Cultuurhistorie en archeologie –

“De plaatsing van de windturbines kan schadelijke invloed hebben op archeologische waarden.”

In nader onderzoek wordt op kwalitatieve wijze aangegeven of verwacht wordt dat er archeologische waarden in de bodem ter plaatse van de windturbines aanwezig zijn en wat de belangrijkste effecten op cultuurhistorische waarden zijn.

Sommige zienswijzen hebben geleid tot aanpassingen in de toelichting en regels van het ontwerpbestemmingsplan. Na deze aanpassingen kon fase twee van de bestemmingsplanprocedure worden afgesloten en werden de bestemmingsplannen door de gemeenteraden vastgesteld.

In februari 2012 brak echter ook de derde ‘beroepenfase’ aan voor het bestemmingsplan dat opgesteld was door Overbetuwe. Meerdere partijen maakten gebruik van de mogelijkheid om in beroep te gaan tegen het bestemmingsplan bij de ABRvS. Het beroep richtte zich op het gelopen onderzoekstraject. Dit wordt in paragraaf 6.2.2 verder toegelicht. De Raad verklaarde

de argumenten van de appellanten gegrond en vernietigde het bestemmingsplan voor zover het betrekking had op de realisatie van de windturbines.

In april 2012 brak ook voor het bestemmingsplan van de gemeente Nijmegen een derde fase aan. Meerdere partijen tekenden beroep aan tegen het plan bij de ABRvS. Zij stelden dat de besluitvormingsprocedure niet zorgvuldig is verlopen; identiek aan de bezwaren tegen het bestemmingsplan van Overbetuwe. De Raad verklaarde de argumenten van de appellanten als gegrond en vernietigde ook dit bestemmingsplan voor zover het betrekking had op de realisatie van de windturbines.

De reden die ten grondslag ligt aan de vernietiging van de bestemmingsplannen worden in de volgende paragraaf nader uiteengezet.

6.2.2 Milieueffectenrapportage

In fase 1 van een bestemmingsplanprocedure wordt onderzoek en bestuurlijk overleg uitgevoerd. Zoals uit de vorige paragraaf is gebleken zijn beide bestemmingsplannen door de ABRvS vernietigd op grond van de gehanteerde onderzoeksprocedure. Centraal hierin staat de m.e.r.-procedure, die gedurende de gehele bestemmingsplanprocedure loopt.

Voor projecten met mogelijk nadelige gevolgen voor het milieu, kan de procedure van m.e.r. aan de orde zijn. Deze procedure heeft tot doel om het milieubelang een volwaardige plaats te geven in de besluitvorming over activiteiten. Ter onderbouwing van de gemeentelijke structuurvisie, bestemmingsplan en omgevingsvergunning wordt de procedure van m.e.r. doorlopen. Een m.e.r. beschrijft objectief welke milieueffecten te verwachten zijn wanneer een bepaalde activiteit in een bepaald gebied wordt ondernomen. Een m.e.r. geeft in het geval van De Grift inzicht in de effecten op het milieu, vooral om de effecten van de windturbines op landschap, fauna en leefomgeving (vanwege geluid en slagschaduw).

In een m.e.r. wordt tevens aangegeven hoe eventueel optredende effecten verminderd of teniet gedaan kunnen worden door zogenaamde mitigerende maatregelen voor te stellen.

Op basis van een m.e.r. wil de gemeente een zorgvuldige afweging maken in het kader van de structuurvisie, het bestemmingsplan en omgevingsvergunning en zo tot een voorkeursopstelling te kunnen komen gecombineerd met de mogelijkheden voor de gebiedsontwikkeling. De m.e.r.-procedure is wettelijk geregeld in de Wet milieubeheer en diverse uitvoeringsbesluiten.

Gemeente Overbetuwe en Gemeente Nijmegen hebben elk een m.e.r. procedure doorlopen om te komen tot bestemmingsplannen die de bouw van windturbines mogelijk maken.

Op 28 februari 2006 heeft het college het bestuurlijk besluit genomen om “de ontwikkeling van windturbines vooruit te laten lopen op de ontwikkeling van het bedrijventerrein de Grift en daarvoor een strook van 100 meter direct ten zuiden van de A15 aangewezen”. In januari 2008 is door de gemeenteraad van Nijmegen de Klimaatnotitie “Een goed klimaat voor verandering” aangenomen. In de notitie wordt het volgende als uitgangspunt “De voorbereiding van vijf windturbines bij Ressen (Griftdijk) kan verder tot uitvoering worden gebracht. De windturbines zijn minimaal 2 Megawatt (MW) in vermogen, hetgeen betekent dat een windproject van tenminste 10 MW gerealiseerd kan worden. Indien gerealiseerd, levert dit project CO² vrije energie voor circa 5.000 Nijmeegse huishoudens op. Binnen de gemeente Nijmegen zijn de kansen voor het toepassen van grootschalige energie beperkt. Windturbines langs de A73 of bij bedrijventerrein Bijsterhuizen kan verder onderzocht worden.”

Vervolgens is het m.e.r. Waalsprong uit 2003 aangevuld in september 2009 met een notitie (Bureau Ruimtewerk, M.e.r. beoordeling Windturbines langs de A15). De notitie is opgesteld als aanvulling op het m.e.r. Waalsprong uit 2003 én het m.e.r. voor het Betuws Bedrijvenpark (in het bestemmingsplan De Nieuwe Rietgraaf” uit 2008/2009) opgesteld door gemeente Overbetuwe. In de notitie zijn de effecten van zowel de 5 windturbines in Nijmegen als 4 windturbines in Overbetuwe nader onderzocht. Nijmegen heeft hierop een bestemmingsplan voor de vijf Nijmeegse windturbines met een totaal vermogen van 10 MW in procedure gebracht: “Buitengebied Valburg 10- windturbines de Grift”. De gemeenteraad heeft dit bestemmingsplan, gericht op de windturbines in mei 2011, vastgesteld. In de toelichting van dit bestemmingsplan werd expliciet aangegeven dat de notitie van 9 september 2009 een aanvulling betrof op het m.e.r. Waalsprong 2003.

Op 29 februari 2012 heeft de afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State (ABRvS) vastgesteld dat de gemeente Overbetuwe voorafgaand aan de vaststelling van het bestemmingsplan De Nieuwe Rietgraaf (inclusief 4 windturbines) een m.e.r. voor plannen had moeten opstellen. Omdat dat niet was gebeurd, heeft de ABRvS goedkeuring aan het bestemmingsonderdeel windturbines onthouden.

Op 25 april 2012 heeft de ABRvS de uitspraak gedaan dat, gelet op de uitspraak van 29 februari 2012 betreffende de windturbines in Overbetuwe, de in het plan voorziene windturbines en de voorziene windturbines op het aangrenzende bedrijventerrein Betuws Bedrijvenpark dienen te worden aangemerkt als één activiteit als bedoeld in het Besluit m.e.r. en dat ten onrechte is volstaan met slechts een m.e.r. beoordeling voor de negen voorziene windturbines. In het Nijmeegse bestemmingsplan werden de planonderdelen die turbines mogelijk maakten (de paarse vlekken met de bestemming ‘specifieke vorm van bedrijventerrein’ in Bijlage 2) vernietigd. De ABRvS interpreteerde de notitie van juli 2009 daarmee als een m.e.r. beoordeling, niet als een aanvulling op de eerdere m.e.r. Waalsprong; de opgestelde MER-rapportage had onder een andere titel en via een andere procedure vastgesteld moeten worden.

6.2.3 Ontwikkelingspartners

Gemeente Nijmegen heeft vanaf 1996 de ontwikkeling en exploitatie van de windturbines uit handen willen geven. Toen in 2006 de firma Evelop zich welwillend meldde als ontwikkelaar, begon Gemeente Nijmegen met het planologisch mogelijk maken van de bouw van de turbines met het maken van een bestemmingsplan specifiek voor de windturbines.

“Marktpartijen, zoals energiebedrijven en projectontwikkelaars, onderzoeken de mogelijkheden op bedrijventerreinen, maar zijn voorzichtig met hun verwachtingen. Marktpartijen schatten de haalbaarheid van windenergie op bedrijventerreinen verschillend in. Marktpartijen zien dat bedrijventerreinen een relatief eenvoudige manier zijn om turbines te plaatsen en zien ook dat de overheid en maatschappelijke organisaties zich hiervoor inzetten. Verder kan het toepassen van windenergie het imago van de bedrijven versterken. Bedrijven zien echter ook de complexe factoren, zoals tijdrovende procedures, ruimtebeslag en veiligheidseisen. Bedrijven hebben daarbij geen uitgesproken voorkeur voor bestaande of nieuwe bedrijventerreinen.” (Schoolderman, 2002)

In 2010 werd Evelop overgenomen door Eneco. Tegelijkertijd organiseerde de GNMf een bijeenkomst waarbij een initiatiefgroep werd opgericht om de windturbines daadwerkelijk te realiseren. Echter, door de overeenkomsten die de gemeente Nijmegen had gesloten met Eneco bleken de kansen voor een dergelijk initiatief op dat moment weinig levensvatbaar.

Eind 2011 maakte Eneco kenbaar zich te willen terugtrekken uit het project. De redenen hiervoor waren de ongunstige subsidiemogelijkheden op land, waardoor er voor een commercieel bedrijf geen aantrekkelijk rendement te behalen viel.

“Op de energiemarkt kan men 1 MegaWattuur (MWh) windenergie kopen voor ongeveer 66 euro. Dan is het concurrerend met olie, kolen en gas. Maar wanneer een bedrijf als Eneco wil investeren in de productie van windenergie, dan is subsidie nodig: 15 euro subsidie voor 1 MWh van een windmolen op land en -vanwege de hoge kosten in bouw en onderhoud- 84 euro voor 1 MWh van een windturbine op zee. In die prijzen ($66+84=150$ euro voor molens op zee) zit alles: materiaal, installatie, onderhoud en weghalen na 20 jaar.” (ECN, 2013)

Bovendien zou de uitspraak van de Raad van State de planologische procedure fors verlengen. Hierdoor werden de risico's voor het daadwerkelijk realiseren van het windturbinepark te groot.

Ondanks de uitspraak van de Raad van State houdt de gemeente Nijmegen vast aan de wens om de windturbines te ontwikkelen. Hiervoor wordt gezocht naar een nieuwe ontwikkelingspartner en blijft er gestreefd worden naar het behalen van de duurzaamheidsambities voor de stad Nijmegen.

6.3 Het NIMBY-effect

In dit onderzoek is apart aandacht besteed aan het NIMBY-effect, ofwel het ‘Not In My Backyard-effect’. Deze paragraaf geeft een beschrijving van het fenomeen en in hoeverre er sprake is van het NIMBY-effect binnen het ontwikkelingsproces van het windturbineproject op De Grift.

Meerdere wetenschappelijke artikelen zijn gewijd aan het fenomeen waarin de achtergronden en beweegredenen van actiegroepen tegen specifieke projectontwikkeling is onderzocht. In het artikel van McClymont uit 2008 is de maatschappelijke lading die aan het NIMBY-effect wordt toegeschreven onderzocht. De volgende definitie wordt hierin gehanteerd:

‘Met de term NIMBY wordt gerefereerd naar lokale protestgroepen of individuen die opkomen tegen een project dat betrekking heeft op een ruimtelijke verandering en/of inrichting.’ (McClymont, 2008)

Actiegroepen zouden vanuit de politiek en de maatschappij het ‘label’ NIMBY krijgen om de argumenten van de actiegroepen als ‘asociaal’ te typeren en te ontkrachten. Ondanks dit label zijn actiegroepen zeer vastberaden om bij één specifiek project hun huidige situatie te promoten en te beschermen. Het kiezen voor een gulden middenweg behoort bij deze partijen niet tot een optie. Deze houding wordt door de politiek en maatschappij vaak opgevat als egoïstisch of zelfs vijandig.

Het artikel van Wolsink uit 1994 gaat in op de Nederlandse kijk op het NIMBY-effect. Wolsink stelt in zijn artikel dat de Nederlandse maatschappij de assumptie hanteert voor het NIMBY-effect als volgt: “Het verdedigen van je eigen ‘achtertuin’ tegen projectontwikkeling zonder daarbij de maatschappelijke belangen in ogenschouw te brengen”. Om de weerstand van actiegroepen tegen projecten van groot maatschappelijk belang te beperken is speciaal beleid opgesteld, waarbij de prioriteitstelling en het krachtenveld tussen overheid en actiegroep scheef is gemaakt. Echter, het typeren van actiegroepen als sociaal en egoïstisch motiveert deze groepen te meer om plannen tegen te werken.

De houding van omwonenden ten opzichte van het windturbineproject in zowel Oosterhout als Nijmegen heeft bijgedragen aan het verlengen van de projectontwikkeling van beide projecten. Dit zowel in de vorm van individuen als actiegroepen die zienswijzen en gerechtelijke procedures zijn gestart tegen de bestemmingsplannen die de bouw van de turbines mogelijk maken. Toen het bestemmingsplan van Overbetuwe nietig werd verklaard door de Raad van State gaf dit voor belanghebbenden grondslag om ook tegen het bestemmingsplan voor de Nijmeegse windturbines te procederen. Beide bestemmingsplannen waren in de planontwikkeling zodanig met elkaar verweven dat de gelopen m.e.r.-procedure niet toereikend bleek.

Zoals in paragraaf 6.2.1 ‘Bestemmingsplanprocedure en zienswijzen’ is behandeld, bestaan er voor burgers, bedrijven en organisaties verschillende redenen om zich te verzetten tegen de komst van de windturbines. Tijdens een bewonersbijeenkomst in een dorps huis zijn de plannen betreffende de windturbines voorgelegd aan omwonenden en belangstellenden. Hierbij was uitgebreid de gelegenheid tot het stellen van vragen, het voeren van discussies en het gezamenlijk zoeken naar mogelijkheden.

Tijdens deze bijeenkomst is gebleken dat burgers zich voornamelijk zorgen maken over de aantasting van het landschap en het woongenot. Bovendien voelt de lokale bevolking zich extra gedupeerd omdat ze in recent verleden ook al de lasten hebben moeten accepteren van

andere projecten, zoals de A-15, nieuwbouwprojecten, een goederenspoorlijn en industrieprojecten. Door de negatieve effecten van deze projecten bestaat het idee dat het leefmilieu en woongenot verslechterd is en dat woningen minder waard zijn geworden. Het plaatsen van windturbines zal hieraan bijdragen.

Bedrijven nabij het projectgebied maken zich voornamelijk zorgen over de effecten die de windturbines kunnen hebben voor de bedrijfsvoering op het bedrijventerrein. Zo kunnen de windturbines uitbreidingsmogelijkheden beperken en vormt de geluidregelgeving soms een belemmering voor plaatsing van windturbines op bedrijventerreinen (Schoolderman, 2002).

De manier waarop en de mate van volharding waarin omwonenden zich tegen de turbines weren voldoet aan de definitie van het NIMBY-effect. Echter, de motieven waarmee weerstand jegens de projecten wordt verantwoord kunnen niet zondermeer gelabeld worden als 'egoïstisch' of 'vijandig'. Windturbines brengen wel degelijk op een bepaald niveau negatieve effecten met zich mee, die gevolgen kunnen hebben op het leefmilieu en de waardeontwikkeling van het vastgoed van de omwonenden. Deze omwonenden zijn overgeleverd aan de bij wet vastgestelde nationale restrictienormen die gelden voor de negatieve effecten van windturbines, zoals geluidshinder en schaduw. Van maatwerk en locatieafhankelijke factoren is in de nationale wetgeving geen sprake. Dit gegeven maakt dat er vraagtekens gezet kunnen worden bij de huidige aanpak en het toegepaste beleid bij dergelijke projecten en dat actiegroepen door gebrek aan andere opties tot juridische stappen 'gedwongen' worden om hun belangen te behartigen.

6.4 Conclusie

In dit hoofdstuk is het projectverloop uiteengezet van de ontwikkeling van de windturbines op bedrijventerrein De Grift. Hierin is duidelijk geworden dat de gemeente Nijmegen en gemeente Overbetuwe in nauwe samenwerking getracht hebben om twee kleine windturbineparken te realiseren. De projectstagnaties die hierbij gespeeld hebben zijn toe te kennen aan verschillende factoren.

Ten eerste kan de moeilijke projectontwikkeling de gemeente Nijmegen zelf verweten worden. Dit in zekere zin door gebrek aan daadkracht om de windturbines werkelijk te realiseren of planologisch realiseerbaar te maken met een passend bestemmingsplan. De eerste ideeën voor de windturbines stammen uit 1994, maar concrete plannen kwamen pas nadat er tien jaar later

afspraken werden gemaakt met de provincie om doelstellingen gericht op de productie van duurzame energie te behalen.

Ook had het ontwikkelde MER via een ander proceduretraject en onder een andere juridische titel vastgesteld moeten worden.

Het besluit van Eneco om af te zien van de projectontwikkeling heeft de komst van de windturbines ook tegengewerkt. De grondslag voor de uittreding vormt het gebrek aan zekerheid dat een dergelijk groot commercieel bedrijf als voorwaarde stelt aan het starten van een project. Daarnaast vormde de onzekerheid ten gevolge van tijdrovende procedures en onaantrekkelijke subsidiemogelijkheden redenen om af te zien van de ontwikkeling.

Partijen die tegen de ontwikkeling zijn opgekomen hebben een belangrijke rol gespeeld in projectgeschiedenis. Het indienen van zienswijzen en bezwaren en het aanspannen gerechtelijke procedures hebben de gemeenten Overbetuwe en Nijmegen veel tijd en geld gekost. Het uiteindelijk gevolg van de rechterlijke procedures, gericht op de onzorgvuldig doorlopen m.e.r.-procedure van beide gemeenten, heeft geresulteerd in de vernietiging van het bestemmingsplan aangaande de realisatie van de turbines van beide gemeenten.

De intentie van Gemeente Nijmegen stelt deze gemeente wel in staat om in te spelen op recente (o.a. technologische) ontwikkelingen en samenwerkingsmogelijkheden om in de toekomst tot een beter besluit dan het oorspronkelijke te kunnen komen.

De werkwijze van de omwonenden om de komst van de windturbines tegen te gaan voldoet aan de definitie van het NIMBY-effect. Alhoewel het NIMBY-effect als negatief jegens de actiegroepen wordt beschouwd, is de onderliggende drijfveer onder dit protestgedrag wellicht het ontbreken van toereikend beleid en samenwerkend handelen op het kleinste lokale niveau. Daarmee vormt het voorkómen van het NIMBY-effect in een zeer vroeg stadium bij projectontwerp een belangrijke projectfactor.

Hoofdstuk 7. Oplossingsrichtingen

In dit hoofdstuk wordt gezocht naar mogelijkheden om de projectstremmende factoren die spelen bij ontwikkeling van windturbines op De Grift te verhelpen. De oplossingsrichtingen richten zich op de projectstremmende factoren die in het voorgaande hoofdstuk zijn behandeld. Het bestuderen van referentieprojecten en samenwerking met projectpartners spelen hierbij een grote rol.

7.1 Referentieprojecten

Bijlage 5 geeft een overzicht van bestaande windturbineparken en nieuwe/in de nabije toekomst te realiseren windturbineparken (NWEA, 2010). Een aantal hiervan vertonen qua projecteigenschappen overeenkomsten met het windturbineproject op De Grift. Enkele vergelijkbare Gelderse projecten worden hierna geanalyseerd en vervolgens wordt de projectvoortgang van deze projecten vergeleken met die van De Grift.

- Project 1: Windturbines ‘Kloosterlanden’
Locatie: Gemeente Deventer, langs de A1
Grootte: twee turbines

Tegen de ontwikkeling van de windturbines is een actiegroep opgericht door omwonenden. Het oorspronkelijke plan is naar aanleiding van bewonersoverleg gewijzigd; de bezwaren van omwonenden uit Deventer waren aanleiding om te kiezen voor twee windturbines in plaats van oorspronkelijk geplande drie turbines. De locatie van een van de twee turbines is gewijzigd omdat deze in het oorspronkelijke plan nog geen 400 meter van een woonwijk gepland stond.

-
- Project 2: windturbines ‘Rha’ en ‘Bakerwaard’
Locatie: Gemeente Bronckhorst
Grootte: n.v.t.

Locaties ‘Rha’ en ‘Bakerwaard’ zijn –net als locatie De Grift- door de provincie Gelderland aangeduid als zoeklocaties voor windenergie. In tegenstelling tot Gemeente Nijmegen staat de Gemeente Bronckhorst negatief tegenover windturbines. Dit standpunt wordt voornamelijk bekrachtigd door het argument dat de windturbines negatieve effecten hebben op het open landschap. Gemeente Bronckhorst is dan ook

niet bereid mee te werken aan verdere planvorming. Omdat de Provincie gebonden is aan het behalen van duurzaamheidsambities kan het opstellen van een inpassingsplan tot de mogelijkheden behoren. Hierbij wordt de realisatie van windturbines door de provincie direct ingepast in het gemeentelijk bestemmingsplan. In 2009 hebben twee initiatiefnemers die geïnteresseerd waren in de ontwikkeling van windturbines binnen de zoeklocaties een verzoek ingediend bij provincie Gelderland om daadwerkelijk een inpassingsplan op te stellen.

In 2013 heeft gemeente Bronckhorst toch ingestemd voor meerdere proefprojecten met kleine windturbines (< 20 meter), omdat bedrijven en burgers hebben aangegeven welwinnend tegenover de productie van duurzame energie te staan.

-
- Project 3 : Windturbines ‘Havenkanaal’
Locatie Gemeente Oude IJsselstreek, Landsgrens met Duitsland
Grootte: vier windturbines

Gemeente Wageningen heeft zich, net als de gemeente Nijmegen, een duurzaamheidsdoel gesteld: ‘Een klimaatneutrale gemeente in 2030’. Hierbij is een grote rol weggelegd voor windenergie. (Bosch & Van Rijn, 2005)

‘WindEnergie Wageningen’ is een stichting die zich inzet voor windenergie in Wageningen. Hierbij wordt ernaar gestreefd om onafhankelijk van commerciële partijen te werken, zodat de bewoners van Wageningen zoveel mogelijk voordeel hebben bij het geplande windpark (WindEnergie Wageningen, 2013). Hiertoe heeft de stichting om de gemeente te steunen in de ontwikkeling van windturbines, een draagvlakonderzoek uitgevoerd onder de bevolking van Wageningen. De resultaten van dit onderzoek maakt kenbaar dat de publieke opinie ten opzichte van windenergie onder de bevolking van Wageningen zeer positief is. Hierbij zijn ook concrete ontwikkellocaties naar voren gekomen. Dit onderzoek heeft geleid tot het gemeentelijk besluit om de omgeving van het Havenkanaal maximaal te benutten voor windenergie, waarmee 8.000 huishoudens voorzien kunnen worden van duurzame energie. Burgers kunnen actief in het project anticiperen door te investeren in het windpark en/of stroom te kopen via het eigen lokale duurzame energiebedrijf ‘Coöperatie ValleiEnergie’ (ValleiEnergie 2013).

Referentieprojecten vertonen dus fundamentele verschillen. Zo resulteerde hevig protest tegen de windturbines in Deventer tot het schrappen van een windturbine en het wijzigen van het

planontwerp.

In de gemeente Bronckhorst werd de ontwikkeling van windenergie geweerd door het bestuurlijk gezag, ondanks welwillendheid van burgers en bedrijven op het gebied van windenergie.

Het project in Gemeente Wageningen wordt getypeerd door een hoge mate van burgerparticipatie. Dit zowel in de planfase om de turbines te realiseren als bij het toekennen van de baten die het project genereert na de realisatie.

Aan de hand van vergelijkbare windturbineprojecten kan gesteld kan worden dat de bereidheid en opinie het gebied van duurzame energie, voor zowel bestuurlijke organen als voor burgers, centraal staat in de projectontwikkeling. Dit heeft direct verband met de mate van aanwezigheid van het NIMBY-effect.

7.2 Politiek

De toenemende druk om (inter-)nationale duurzaamheidsdoelstellingen te behalen heeft op plaatsen in heel Nederland effect. Het thema van windenergieprojecten op land vormt daardoor op politiek vlak een gevoelig en terugkomend onderwerp. Het betreft beslissingen onder andere gericht op het voeren van campagnes ten behoeve van imagoverbetering van windenergie, het verhogen van belastingen op fossiele energie en het sluiten van kolencentrales (Nationaal energieakkoord, 2013). Hierover bestaan grote politieke meningsverschillen en meningsverschillen met bedrijfsleven en milieuorganisaties. Dit staat de ontwikkeling van windenergieprojecten en daarmee het ontwikkelen van duidelijke wet- en regelgeving en subsidiemogelijkheden voor windenergie in de weg (Lensink et al., 2008).

7.3 Anticiperen en voorkomen

Het is van belang om bij windturbineprojecten in een vroeg stadium te anticiperen op mogelijke projectstremmingen om deze in een later planstadium te voorkomen. Hiermee kan het project efficiënter en tevens goedkoper gerealiseerd worden.

Om tot een dergelijk ontwikkelingstraject te komen vormt een vast stappenplan, aangevuld met project- en locatiespecifieke handelingen de basis. Als bijlage 6 ‘Stappenplan projectontwikkeling’ is een schema bijgevoegd waarin per ontwikkelingstraject (Proces, Procedure, Planeconomie, Ontwerp en Onderzoek) gedetailleerd wordt weergegeven welke stappen ondernomen dienen te worden gedurende de projectvordering. Welke taken het ambtelijk apparaat dient uit te voeren en welke taken uitbesteed dienen te worden aan advies- en onderzoeksbureaus verschilt per project en gemeente (De Bruijn et al., 2008). Het volgen

van dit schema voorziet in het opstellen en aflopen van benodigde rapporten en procedures van begin tot eind.

Als bijlage 7 is een tweede ontwikkelingsschema bijgevoegd, specifiek voor de ontwikkeling van windturbines. Aan de hand van dit schema kan bepaald worden of een locatie zich leent voor het plaatsen van windturbines, rekening houdend met de bestaande wet- en regelgeving.

Zoals is onderzocht en uit referentieprojecten blijkt het betrekken van burgers, bedrijven en maatschappelijke instanties de slagingskans van windturbineprojecten te vergroten. Gemeente Nijmegen wil dit bij verdere projectontwikkeling van de windturbines op De Grift nadrukkelijk toepassen. Van het NIMBY-effect is minder sprake wanneer de projectontwikkeling zich op deze lokale schaal zou afspelen met betrokkenheid van de lokale bevolking. Hierdoor kan lokale kennis, opvattingen en ideeën meegenomen worden in het projectontwerp, wat een sneller planologisch proces in de hand werkt. (Milieu centraal, 2013)

Zo bestaat er voor De Grift de mogelijkheid tot samenwerking met bedrijven in de vorm van participatie in het ‘Nijmeegs Energie Collectief’ door elektriciteit te produceren voor een lokaal Nijmeegs initiatief:

“Het Nijmeegs Eigen Collectief is een initiatief van voetbalclub N.E.C. en Het Groene Hert, in samenwerking met de gemeente Nijmegen. Door onze krachten te bundelen willen wij met het Nijmeegs Eigen Collectief iedereen in de regio Nijmegen, particulieren en bedrijven, op een voordelige manier duurzame groene energie aanbieden. Doordat wij gezamenlijk energie inkopen, kan uw energierekening flink omlaag. In de toekomst willen wij ons aanbod uitbreiden en voor de deelnemers aan het collectief meer diensten aanbieden die stuk voor stuk voordelig en waar mogelijk ook duurzaam zijn.

Het Nijmeegs Eigen Collectief richt zich in eerste instantie op het aanbieden van energie. Het collectief staat voor een duurzaam Nijmegen en samen willen wij Nijmegen groen maken. Om dit te bereiken is het belangrijk zoveel mogelijk deelnemers (particulieren en bedrijven) aan ons collectief te binden. Daarom houden wij de prijs van de energie aantrekkelijk, want met een voordelige energieprijs trek je meer deelnemers. En met veel deelnemers kunnen wij vervolgens structureel de prijs op een laag niveau houden!” (N.E.C., 2013)

Op deze manier wordt het Nijmeegse karakter van de windturbines versterkt, waarmee weerstand tegen het project afneemt. De volgende paragraaf beschrijft een andere manier waarop burgers, organisaties en bedrijven bij het project betrokken kunnen worden. Deze methode vertoont overeenkomsten met de handelswijze die zo effectief is bij het referentieproject in Wageningen.

7.4 Wiek-II projectontwikkeling

Gemeente Nijmegen heeft de mogelijkheid om, vergelijkbaar met het project in Wageningen, de realisatie van het windpark uit handen te geven aan een coöperatieve partner, genaamd 'Wiek-II'. Wiek-II is een samenwerkingsverband tussen de Gelderse Natuur- en Milieufederatie en Izzy Projects. Beide partijen hebben ervaring met projecten in de windenergiesector en willen deze inzetten voor de realisatie van De Grift.

Wiek-II heeft als doel om de realisatie van windturbinepark De Grift op zich te nemen in samenwerking met burgers, bedrijven en verenigingen in Nijmegen. De participatie die Wiek-II wil realiseren voor deze partijen is zowel financieel als ideologisch. Financieel omdat investeren in de turbines een aantrekkelijk rendement oplevert, zeker in de huidige economische situatie. Vanuit ideologisch oogpunt draagt duurzaam geproduceerde elektriciteit uit Nijmegen bij aan de aantrekkelijkheid van het project.

Een project waarin de burgers van Nijmegen participeren en dus het eigendom ververven heeft volgens Wiek-II een aantal voordelen:

- *Onder een grote groep Nijmegenaren bestaat al jarenlang de wens om 'eigen' duurzame stroom op te wekken, specifiek met moderne windturbines omdat dat qua rendement het gunstigst is. Nu de beoogde exploitant zich heeft teruggetrokken, hebben zij de drive én deskundigheid om zelf het windpark langs de A15 te realiseren;*
 - *Nijmegen kan 'school maken' met een zelf gerealiseerd burgerwindpark, het gekozen participatiemodel kan een voorbeeld worden voor de ontwikkeling van windparken op plekken waar het zonder lokaal draagvlak niet zal lukken;*
 - *De gemeente Nijmegen kan het RO-traject voor windpark de Grift doorzetten, zonder dat er onzekerheid bestaat over het t.z.t. vinden van een ontwikkelaar. Daarmee is de bijdrage van het project aan de klimaatambities van de gemeente Nijmegen verzekerd;*
 - *In het gekozen model blijven de revenuen van de windturbines in Nijmegen.*
- (WindpowerNijmegen, 2013)

- Organisatie -

Figuur 7 geeft de organisatiestructuur weer waarin de realisatie van ‘burgerwindpark’ De Grift zou worden gerealiseerd.

Figuur 7. Organisatiestructuur Wiek-II

Zoals uit figuur 7 is af te leiden, speelt Wiek-II een bemiddelende rol in de eerste fase van het project. Hierbij wordt in samenwerking met participerende partijen (burgers bedrijven, enz.) een coöperatie opgericht. De coöperatie is eigenaar van het windpark, dat rendement teruglevert aan de leden van de coöperatie. Dit rendement is door de windturbines gegenereerd door het produceren en verkoop van elektriciteit. Bovendien hebben de participanten de mogelijkheid om stroom te gebruiken die gegenereerd is door hun eigen windturbines via de coöperatie. De geraamde elektriciteitsproductie voor het project De Grift is rond de 27.500.000 kWh/jaar (WindpowerNijmegen 2003). Wiek-II mikt vooralsnog op een aantal van 5.000 Nijmeegse participanten.

- Financiering -

De projectfinanciering wordt voor ongeveer 75% verkregen door vreemd vermogen en ongeveer 25%, ofwel rond de 7 miljoen euro door de participanten. Het voorstel is dat een participatie €210 gaan kosten. Vier participaties is een waarde gelijk aan de jaarlijkse elektriciteitsrekening van een gemiddeld huishouden. Per persoon kunnen 1 of meerdere

participaties worden verworven. Voorzien is dat rond de 35.000 participaties worden uitgegeven die gezamenlijk het eigen vermogen in het project zullen vormen.

(WindpowerNijmegen 2013)

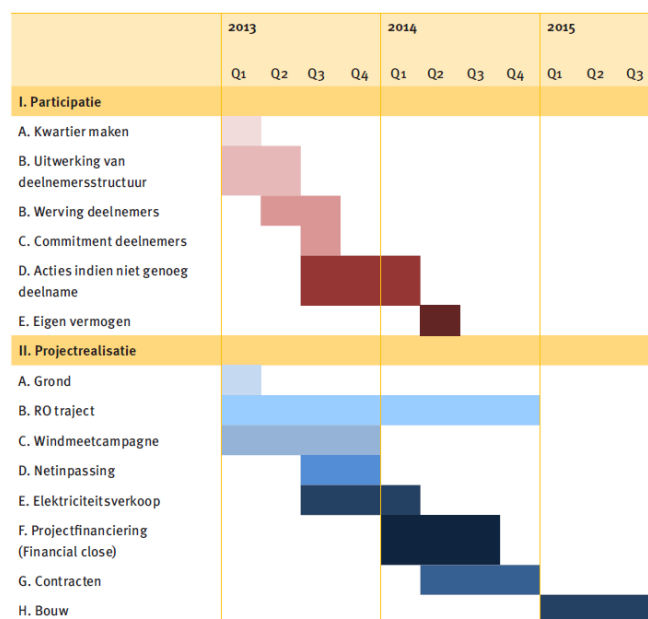
- Opbrengsten -

Op basis van het bovenstaande heeft Wiek-II een financieel model opgesteld voor windpark De Grift. Het model is opgesteld met als doel om de financiële zinvolheid van het project te kunnen bepalen. Uit het model volgt:

- Het intern financieel rendement van De Grift is circa 7%
- De opbrengsten op het eigen vermogen die het project genereert is 8,5%
- Terugverdientijd is om en de nabij 9 jaren

- Planning -

In januari 2013 is Wiek-II gestart met de ontwikkelingswerkzaamheden, het oprichten van de coöperatie en het werven van leden. Indien het project volgens planning verloopt is het project operationeel in het derde kwartaal van 2015. Veel zal hierbij afhangen van de procedures bij de Raad van State. Mede door het participatiemodel schatten we de kans hoog in dat het project niet de Raad van State procedure hoeft te doorlopen. In onderstaand figuur is de timing van de belangrijkste werkzaamheden weergegeven. (WindpowerNijmegen 2013)

Afbeelding 8. Planning

7.5 Conclusie

Het ontwikkelen van een windturbineproject in Nederland gaat nooit zonder weerstand. Vanuit welke hoek deze weerstand komt en in hoeverre het invloed heeft op het ontwerp is per project verschillend. Vergelijkingen met referentieprojecten maken duidelijk dat het ontwikkelen van een windturbinepark gebaat is bij een structurele aanpak en het bestaan van draagvlak voor het plan. Dat laatste zowel op bestuurlijk niveau als onder de bevolking. Een gemeente doet er goed aan om dit gegeven centraal te stellen bij projectontwikkeling. De methode die toegepast wordt in Wageningen en de methode waarmee Wiek-II de Grift wil ontwikkelen vormen hierbij voor gemeenten een goed voorbeeld.

Aangezien de verscherpte duurzaamheidsdoelstellingen en geplande projecten verspreid zijn door heel Nederland, dient op overkoepelend nationaal niveau de meest stremmende factor bestreden te worden: het negatieve beeld van windenergie en daaruit voortkomend het NIMBY-effect. De Rijksoverheid zou er goed aan doen om een grootschalige campagne op te zetten om deze publieke opinie om te buigen alvorens doelstellingen vast te stellen (De Visser, 2011).

Hoofdstuk 8. Conclusies en aanbevelingen

In dit hoofdstuk blikken we terug op de onderzoeksresultaten om concreet antwoord te geven op de vooraf gestelde onderzoeksvragen. Ook wordt in de reflectieparagraaf teruggeblikt naar het traject waarin onderhavig onderzoek is opgesteld en wordt de rapportinhoud waarin dit uiteindelijk heeft geresulteerd bediscussieerd.

8.1 Beantwoording onderzoeksvragen

Allereerst brengen we de vooraf gestelde onderzoeksvragen weer even naar voren:

Hoofdvraag:

“Door welke stagnerende factoren wordt de realisatie van windturbinepark ‘De Grift’ gekenmerkt en hoe kunnen deze factoren bij toekomstige gelijksoortige projecten voorkomen worden?”

Met de deelvragen:

1. Wat is de huidige situatie van het projectgebied en wat zijn de toekomstplannen?
2. Welke partijen spelen een rol binnen de ontwikkeling en wat zijn hun standpunten?
3. Welke factoren stremmen het project ‘De Grift’?
4. Hoe kunnen projectstremmende factoren in de toekomst bij soortgelijke projecten vermeden worden?

Hieronder per deelvraag een concreet antwoord:

1. Op dit moment bestaat de huidige situatie van het projectgebied uit bedrijventerrein ‘De Grift’, dat is opgebouwd uit deels bedrijventerrein en deels agrarische grond langs de A15. Voor dit bedrijventerrein is een herinrichting gepland om de economische situatie van de regio een impuls te geven. De ontwikkeling van een windturbinepark loopt hieraan parallel in een apart bestemmingsplan. Dit windturbinepark vormt een substantieel project om de duurzaamheidsdoelstellingen voor Gemeente Nijmegen te behalen.
2. Verschillende overheden spelen een rol in de ontwikkeling, die afspraken met elkaar gemaakt hebben om (internationale) energiedoelstellingen te behalen. Hiertoe zijn op

verschillende niveaus plannen opgesteld die invloed hebben op de plannen van andere overheidsniveaus. Dit vraagt dus om nauwe coördinatie tussen overheden.

Naast overheden vormen belanghebbenden, in de vorm van burgers, bedrijven en maatschappelijke organisaties belangrijke actoren in het proces. Deze partijen, zowel voorstanders als tegenstanders, hebben mogelijkheden om van zich te laten horen tijdens het ontwikkelingsproces en kunnen hierbij juridische stappen ondernemen.

3. Dergelijke juridische stappen kunnen, naast het verlengen van het proces, tot veranderingen in besluiten of zelfs vernietiging leiden.

Het optreden van procedurele fouten gedurende het planproces vormen, naast hun gevoeligheid voor juridische procedures, problemen bij toekomstige projectrealisatie.

4. Door het structureel doorlopen van de projectontwikkeling aan de hand van stappenschema's wordt de kans op procedurele fouten geminimaliseerd. Daarnaast dient het creëren van draagvlak voor het project vanaf het beginstadium centraal te staan. Methoden hiervoor laten partijen naast de lasten ook profiteren van de lusten van het project.

De stremmingen die zijn ondervonden bij de ontwikkeling van de windturbines op De Grift vinden hun oorsprong dus in een combinatie van projectspecifieke en institutionele oorzaken. Hoe deze factoren bij soortgelijke projecten in de toekomst vermeden kunnen worden zal in de aanbevelingen in de volgende paragraaf verder behandeld worden.

8.2 Aanbevelingen

Uit het onderzoek is gebleken dat de huidige aanpak voor windenergie vaak niet voorziet in een geslaagde projectontwikkeling, terwijl de (tijds-)druk op het behalen van duurzaamheidsambities toeneemt. Dit gegeven kan gezien worden als het gevolg van te weinig aandacht aan grassroots initiatives vanaf de jaren zeventig. Om de hedendaagse duurzaamheidsambities te behalen dienen de resten deze opgelopen achterstand weggenomen te worden met een nieuwe aanpak.

De aanbevelingen die uit onderhavig onderzoek voortvloeien, richten zich op twee punten. Allereerst is het belang van een gestructureerd ontwikkelingsproces aangetoond. Het doorlopen van stappenplannen, zoals opgenomen als bijlage 6 en 7, voorkomt het nalaten van stappen die essentieel zijn in het ontwikkelingsproces. Bijlage 6 geeft in volgorde de taken weer voor de gehele breedte van het takenpalet van het ambtelijk apparaat.

Bijlage 7 vormt een geschikt stappenplan voor de eerste intentiefase voor de ontwikkeling van windturbines en voorkomt in een vroeg stadium misstappen. Het structureel volgen van deze stappen werkt een zorgvuldig en snel ontwikkelingsproces in de hand waarbij uiteindelijk kosten worden bespaard.

De tweede aanbeveling richt zich op het verkleinen van de schaal van het ontwikkelingsproces. Door gebruik te maken van de mogelijkheid om burgers en bedrijven in een vroeg stadium te betrekken bij het planproces kan geprofiteerd worden van lokale expertises. Ook de voordelen die het ‘lokale karakter’ van een project oplevert hebben een positief uitwerking op het NIMBY-effect. Wanneer lokale partijen kunnen meeprofiten van een project met op het eerste gezicht negatieve gevolgen, ontstaat er draagvlak voor het project en stijgen de slagingskansen. Dit is goed in te passen binnen het Power2Nijmegen-project.

8.3 Reflectie

In deze paragraaf zal op onderhavig product en het ontwikkelproces dat hieraan is voorafgegaan gereflecteerd worden. Hierbij worden het onderzoeksproces, de onderzoeksmethode en onderzoeksresultaten kort behandeld.

- Onderzoeksproces -

Voorafgaand aan het daadwerkelijke thesisonderzoek is het onderwerp bepaald. Hierbij heeft de interesse en voorkennis van de auteur als rode draad gediend. Ter verdere inkadering van het onderzoek is een veelbesproken project als casestudy gekozen dat zich in de eigen gemeente afspeelt. Een leuke bijkomendheid hierbij was dat een prominente partij binnen dit project deel uitmaakt van het professionele netwerk van de auteur.

Vervolgens zijn in het onderzoeksplan de onderzoeksvragen geformuleerd om de onderzoekskaders en diepgang van het onderzoek te bepalen. Hierin is gezocht naar een logische rapportopbouw met een helder doel. Dit was in een vroeg stadium al voldoende scherp om daadwerkelijk onderzoek te verrichten.

- Onderzoeksmethode –

Ter triangulatie van de input voor het onderzoek is gekozen om de informatievoorziening via literatuuronderzoek, vraag- en bijeenkomstgesprekken en beleidsdocumenten te laten plaatsvinden. Door in een vroeg stadium contact te leggen met partijen die een rol spelen

binnen het project kwam de informatievoorziening al snel op gang. Bovendien werd ik persoonlijk betrokken bij het project door het deelnemen aan inspraakavonden voor bewoners, waarmee ontzettend veel informatie is vergaard.

De uitgevoerde studie naar literatuur bleek tijdens het onderzoek toch minder van belang voor het behalen van het onderzoeksdoel. Dit omdat het onderwerp een op zich zelfstaand project is en informatie ‘uit het veld’ verkregen dient te worden, in plaats van uit literatuur. Voor sommige onderwerpen bleef het echter nodig om literatuur te raadplegen, onder andere voor het behandelen van het NIMBY-effect, de geschiedenis van windenergie, het bestemmingsplan en de m.e.r.-procedure. Over het algemeen volstond informatie uit beschikbare beleidsdocumenten en onderzoeksrapporten, aangevuld met bevindingen uit mondeling contact.

- Onderzoeksresultaten -

Tijdens en na het doen van onderzoek zijn de resultaten verwerkt en toegepast in de daarvoor bestemde onderdelen van de rapportage. Hierbij kwamen op sommige punten aan het licht dat vanuit onderzoek vergaarde informatie niet toereikend was om een onderwerp volledig te behandelen. Sommige onderdelen zijn bewust minder uitvoerig behandeld als zou kunnen om de prioriteitstelling van de onderwerpen ten opzichte van elkaar in het oog te houden zonder cruciale onderdelen te missen. Hierdoor zijn onderwerpen wellicht wat ‘kort door de bocht’ behandeld, maar voldoende om het onderzoeksdoel te behalen.

De ontwikkeling van deze thesis heeft moeten voldoen aan kaders die buiten de auteur om zijn bepaald. Zo heeft tijd een beperkend effect gehad op de onderzoeksmethode en daarmee de onderzoeksresultaten.

Ondanks dat er interessante conclusies uit deze thesis zijn voortgekomen, is ook gebleken dat het onderzoek beperkingen en gebreken kent. De voornaamste redenen die hieraan ten grondslag liggen zijn het korte tijdsbestek waarin de scriptie opgesteld dient te worden en het ontbreken van financiële middelen voor grondig diepgaand onderzoek. Bovendien diende ik, op verzoek van de GNMF en Izzy-Projects, oog te houden voor eventuele negatieve effecten die mijn onderzoek teweeg zou kunnen brengen op het ontwikkelingsproces van Wiek-II. Dit op een manier dat ik met mijn verschijning bij bijvoorbeeld de bewonersbijeenkomst teveel de schijn zou opwekken van partijdigheid bij de soms gevoelige onderwerpen die ter sprake kwamen. Dit heeft echter geen noemenswaardig effect gehad op mijn onderzoek.

Literatuurlijst

- Agentschap NL. (2013). *Stimulering Duurzame Energieproductie (SDE)*.
Vinddatum 10 maart 2013, op Programma's & Regelingen, Stimulering Duurzame
Energieproductie: <http://www.agentschapnl.nl>
- Agterbosch, S. (2006) 'Empowering Wind Power: On Social and Institutional Conditions
Affecting the Performance of Entrepreneurs in the Wind Power Supply Market in the
Netherlands', Utrecht
- Bosch & Van Rijn consultants (2005) 'Windenergie in de regio Nijmegen, Beuningen,
Lingewaard en Overbetuwe'. Utrecht
- Breukers, S., Wolsink, M. (2007) 'Wind power implementation in changing institutional
landscapes: An international comparison', Amsterdam
- Bureau Ruimtewerk (2009) 'Notitie m.e.r.-beoordeling Windturbines langs de A15'. Zwolle
- Bureau Ruimtewerk (2009) 'Windturbines en verkeersveiligheid. Locatieonderzoek afslag 38
Rijksweg A15'. Zwolle
- Van Buuren, P.J.J. (2010). *Hoofdlijnen ruimtelijk bestuursrecht*. Achtste druk. Deventer
- Cavallo, A.J. (2002). Predicting the Peak in World Oil Production [electronic version].
Natural Resources Research, 3, 187-195. Vinddatum 17 februari 2013, op
<http://www.springerlink.com> (PDF)
- Centraal planbureau voor de Statistiek (CBS) (2010) 'Hernieuwbare energie in Nederland'.
Tijtel: Hardinxveld-Giesendam
- Coriolis Energy. (n.d., a). *Why do we need wind energy?* vinddatum 1 maart 2013, op Wind
energy: http://www.coriolis-energy.com/wind_energy/wind_index.html
- De Bruijn, J.A., ten Heuvelhof, E.F. & in 't Veld, R.J. (2008). *Procesmanagement: over
procesontwerp en besluitvorming*. Derde druk. Den Haag: SDU.
- De Visser, L. (2011). *Investeren in windenergie: Over de invloed van overheidsbeleid op de
marktacceptatie van windenergie*. Nijmegen: Bachelorthesis Radboud Universiteit
Nijmegen, Faculteit der Managementwetenschappen.
- Energieonderzoekcentrum Nederland (ECN), (2013). Energiemarkt
- EcoGroen Advies BV (2009) 'Verstorings- en Verslechteringstoets windturbines Betuws
Bedrijvenpark'. Zwolle
- Gelderse Natuur- en Milieufederatie (GNMF) (2013), persoonlijk contact
- GEM Waalsprong (2003) 'Milieueffectrapport Waalsprong Hoofdrapport'. Nijmegen

Gemeente Nijmegen (2003) 'Bestemmingsplan 'Buitengebied Valburg - 10 (Windturbines De Grift)'. Nijmegen

Gemeente Nijmegen (2011) 'Bestemmingsplan Buitengebied Valburg-10 (Windturbines de Grift)'. Nijmegen

Gemeente Nijmegen afdeling stadsontwikkeling (2011) 'Zienswijzennota in het kader van bestemmingsplan (Wro) Buitengebied Valburg-10 Windturbines De Grift'. Nijmegen

Izzy-projects (2013) Persoonlijk contact

Korsten, A.F.A. (2006). *Procesmanagement*. Vinddatum 8 maart 2013, op: <http://www.arnokorsten.nl> (pdf)

Lensink, S.M., van Tilburg, X., Mozaffarian, M. & Cleijne, J.W. (2008). *Feed-in-stimulering van hernieuwbare elektriciteit. Vergelijking van drie Europese implementaties*. Vinddatum: 21 februari 2013, op: <ftp://energie.nl>

Milieu centraal. (n.d.). *Windenergie*. Vinddatum 2 maart 2013, op, windenergie: <http://www.milieucentraal.nl/themas/bronnen-van-energie/duurzame-energiebronnen/windenergie>

Nederlandse Wind Energie Associatie (NWEA). (n.d.). *Windenergie de feiten*. Vinddatum 3 maart 2013, op: <http://www.nwea.nl/windenergie-de-feiten>

NWEA Nederlandse Wind Energie Associatie, persoonlijk contact met (voormalig wethouder Groen-Links) Dhr.T. Hirdes op 20 maart 2013 bij bewonersbijeenkomst Oosterhout, dorpshuis De Schakel

Provincie Gelderland (2005) 'Streekplan Gelderland 2005. Kansen voor de regio's'. Arnhem

Rijksoverheid. (2011). *Bestaande windparken en windmolens*. Vinddatum 4 maart 2013, op windenergie, cijfers: <http://www.w-i-n-d.nl/>

Schoolderman, J.A., Huiberts, R.G.J. (2002). *Windenergie op bedrijventerreinen. Integrale rapportage naar de kansen en belemmeringen voor toepassing van windenergie op bedrijventerreinen*. Amsterdam

Stec Groep B.V. (2013) 'Markttoets vlek 17 / De Grift. Naar een succesvolle ontwikkeling van vlek 17'. Arnhem

Wolsink, M. (1994) 'Entanglement of Interests and Motives: Assumptions behind the NIMBY-theory on Facility Siting', Amsterdam

Yin, R. (2003). 'Case study research: design and methods', London: SAGE Publications Ltd.

Rechtelijke uitspraken ABRvS:

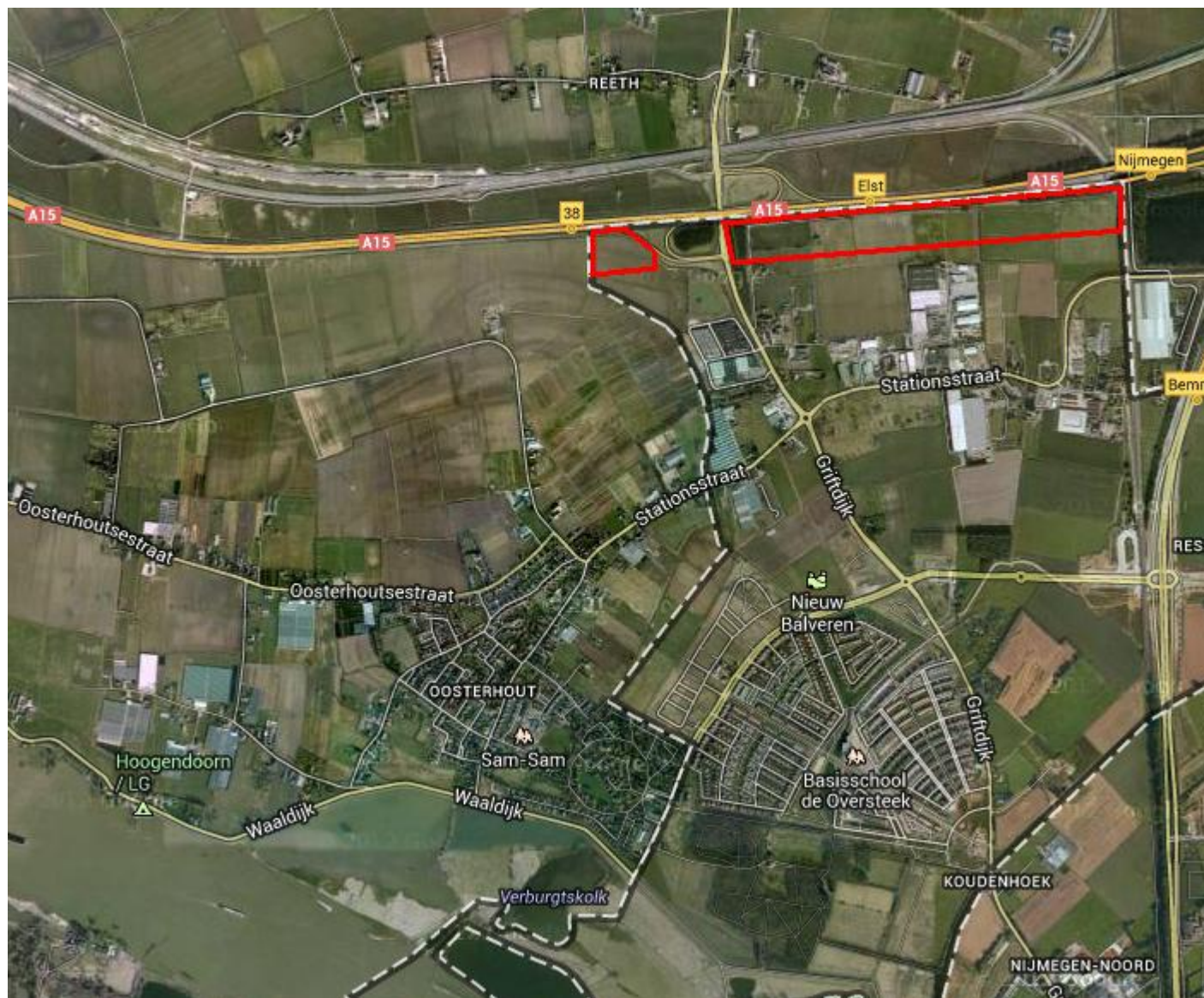
http://raadvanstate.nl/uitspraken/zoeken_in_uitspraken/zoekresultaat/?zoeken_veld=201108102/1/R2&verdict_id=B2XD6H6RpBA%3D

http://raadvanstate.nl/uitspraken/zoeken_in_uitspraken/zoekresultaat/?zoeken_veld=Grift&verdict_id=00IuaoT6ro4%3D

Bijlagen

- 1. Projectgebied 1&2**
- 2. Plankaart bestemmingsplan Buitengebied Valburg-10 (Windturbines De Grift)**
- 3. Ontwikkeling bedrijventerrein De Grift**
- 4. Ontwikkeling bedrijventerreinen Nijmegen-noord**
- 5. Bestaande en nieuwe windturbinelocaties in Nederland**
- 6. Stappenplan bij projectontwikkeling**
- 7. Overwegingkaders voor realisatie van windturbines**

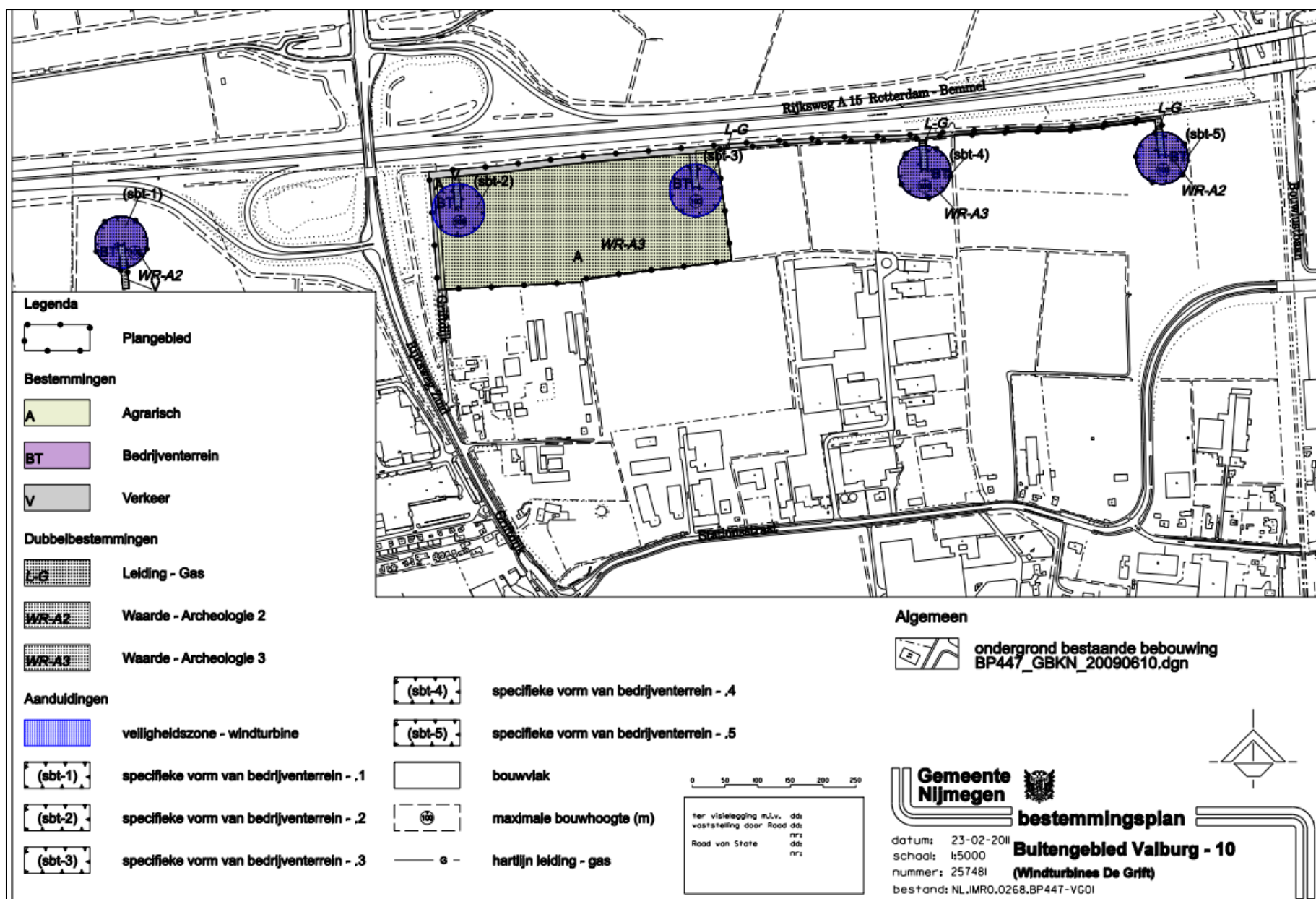
Bijlage 1. Projectgebied (blad 1)

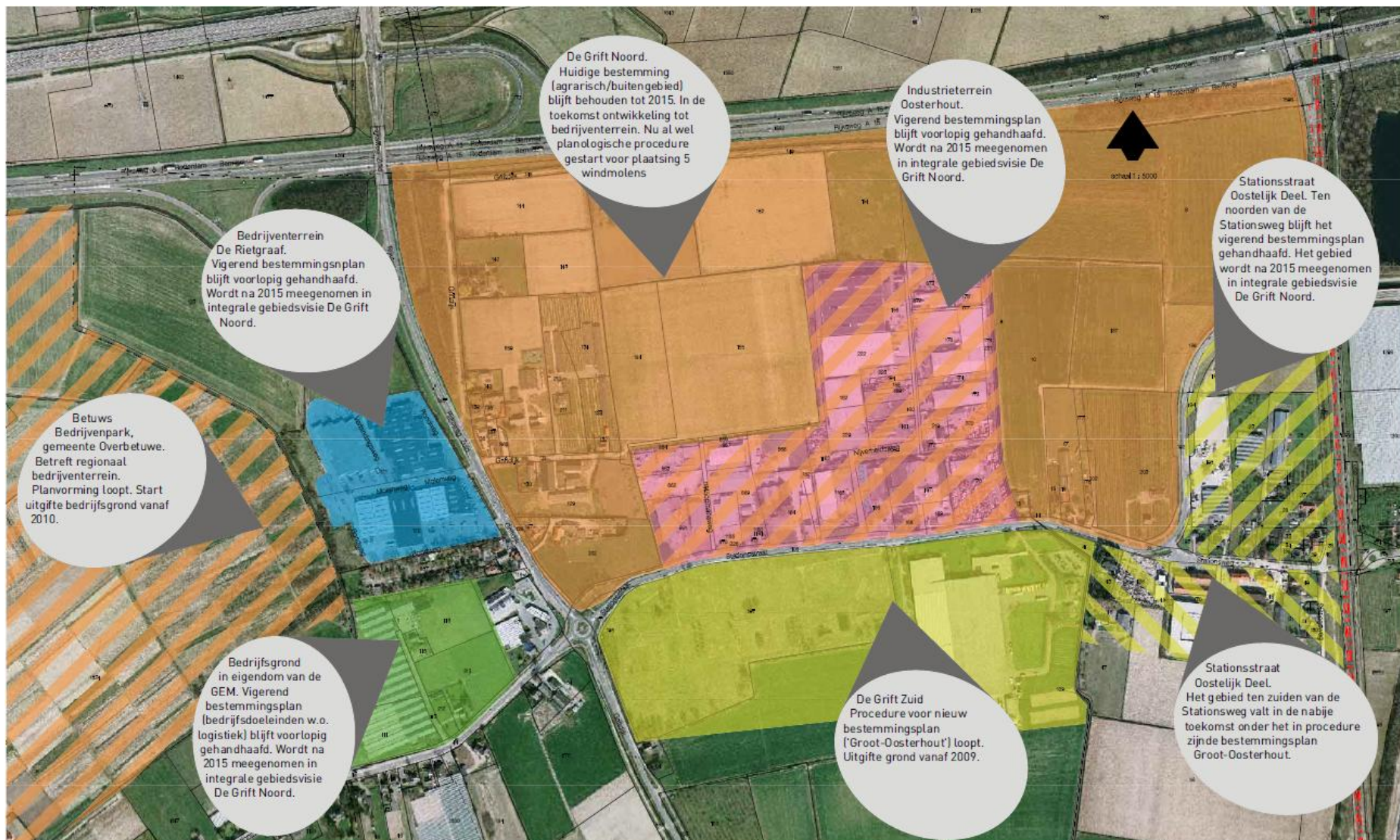
Projectgebied (blad 2)

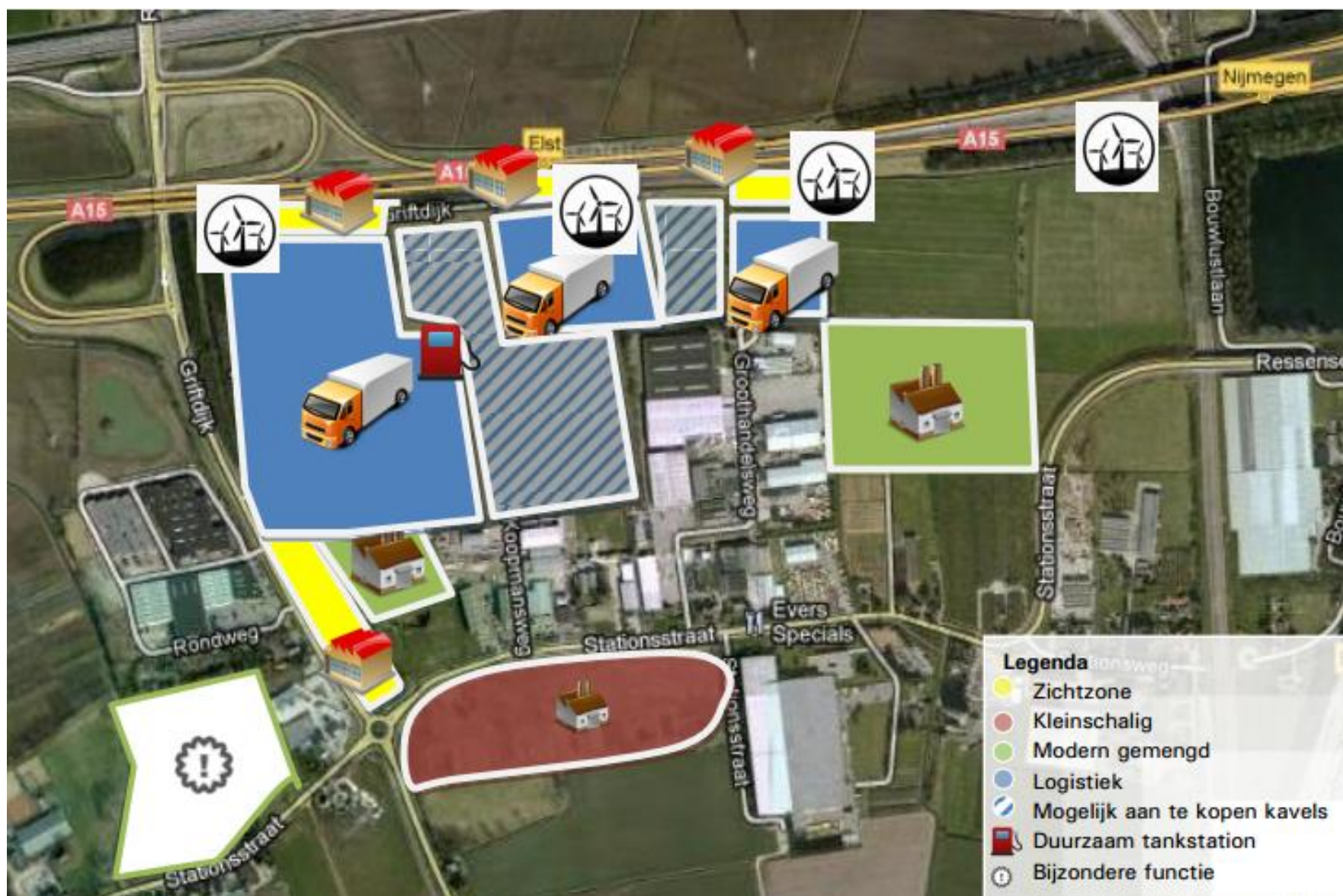
Bijlage 2. Plankaart bestemmingsplan Buitengebied Valburg-10 (Windturbines De Grift)

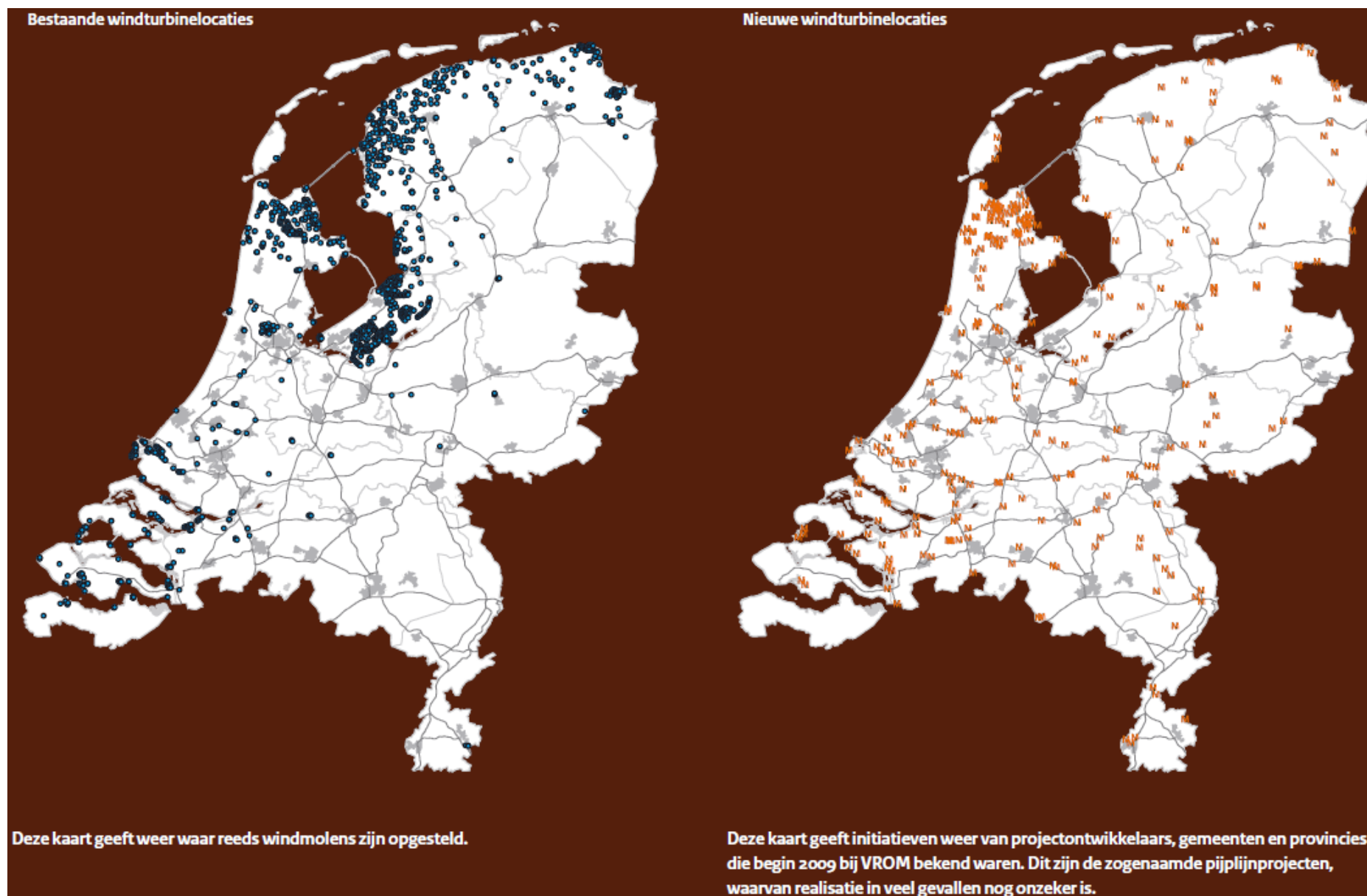
Bijlage 3. Ontwikkeling bedrijventerrein De Grift

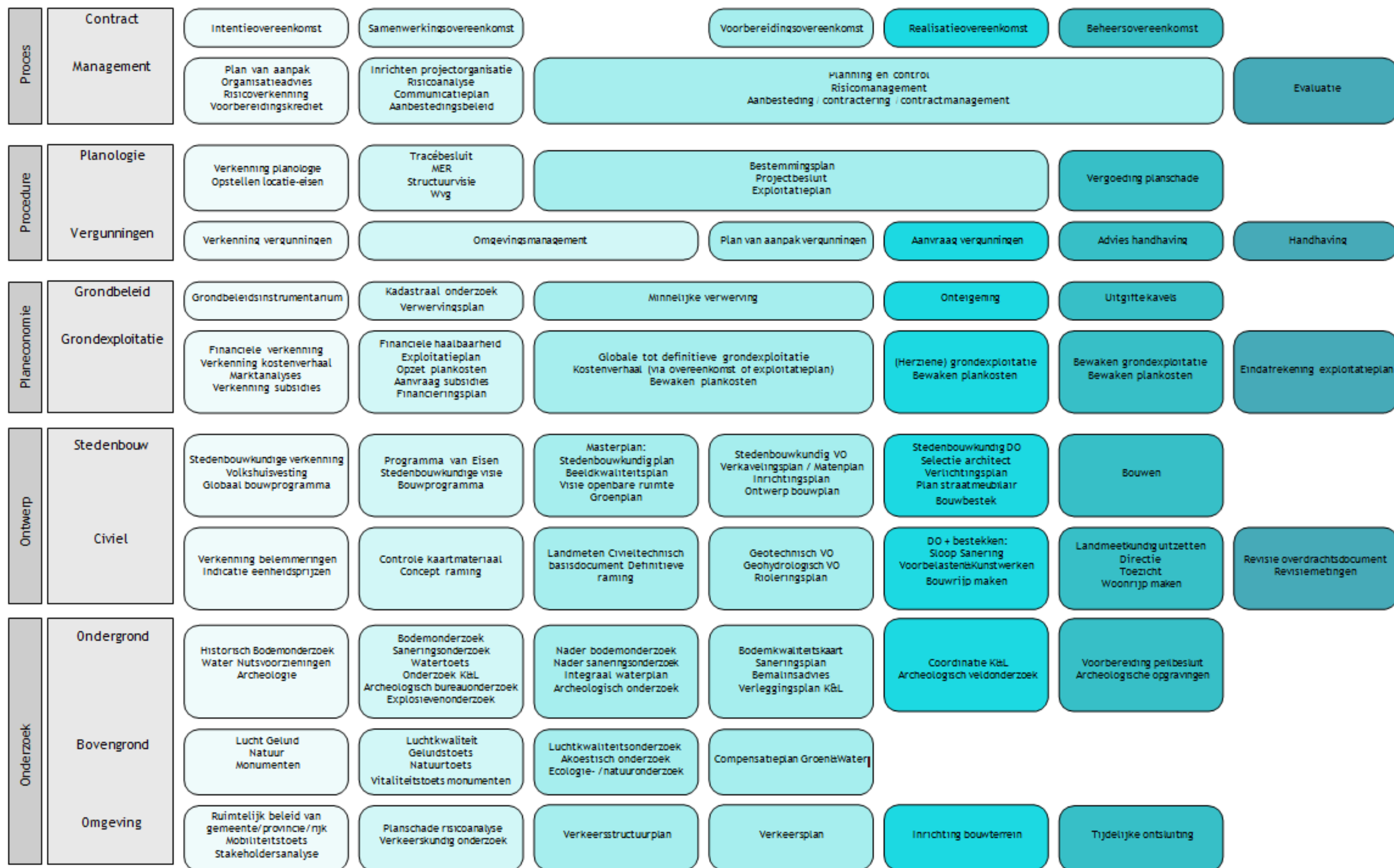
Bijlage 4. Ontwikkeling bedrijventerreinen Nijmegen-noord

Bijlage 5 Bestaande en nieuwe windturbinelocaties in Nederland

Bijlage 6. Stappenplan bij projectontwikkeling

Bijlage 7. Overwegingkaders voor de realisatie van windturbines

